

Maironis

VYTAUTAS PAS KRYŽIUOČIUS

Penkių aktų istoriškoji drama

VEIKĖJAI

VYTAUTAS

BIRUTĖ – Vytauto motina

ONA – Vytautienė

TAUTVILA ir ZIGMAS – Vytauto broliai

RINGAILĖ – Vytauto sesuo, 15 metų

NASTĖ-SOFIJA – Vytauto duktė, 12 metų

JOGAILA – lietuvių ir lenkų karalius

SKIRGAILA – Jogailos brolis

RIMŠA – Jogailos pasiuntinys

MAIZEBUTAS – žemaičių vadas

JONUŠIS – mozūrų kunigaikštis

DANUTĖ-MARIJA – Vytauto sesuo, Jonušio žmona

ENRIKAS – Jonušio brolėnas

JUOKDARYS – Jonušio dvare

CELLNERIS – didysis kryžiuočių magistras

VALENRODAS – kryžiuočių marčelga, paskui did[ysis] magistras

RAGAINĖS KOMTŪRAS

ENRIKAS LANKASTRAS – paskui Henrikas IV, anglų karalius

PERSIS – anglų kariuomenės vadas

ZONENBERGAS, alias ŠUNBERNIS – Vytautui atsidavęs kryžiuotis

Pasiuntiniai, žemaičiai, kryžiuočiai, gudai

I AKTAS

Plocke mozūrų kunigaikščio Jonušio rūmų salė

JUOKDARYS

Vienas

Cha cha cha!

Gitarai pritariant gieda

Maloningas mano viešpats,

O mozūrų kunigaikštis,

Piastų giminės Jonušis,

Panorėjo būt karalium!

Cha cha cha!

Padėjęs į šalį gitarą, atsistojęs, sarkastiškai

Bet kodėl jam karaliūm nebūti?

Nedaugel betruksta: štai juokdarį laiko:

Visai kaip plačiųjų valstybių valdovai!

Cha cha cha!

Tai kodėl gi jam lenkų karaliūm netapti?

Ringailei pasirodžius

A, tai gražuolė kunigaikštytė!

Ringailė, didžiųjų tėvų pagrandžiukas!

RINGAILĖ

Nustebusi, rimtai

Kas? kaip?.. Ką tai reiškia?

JUOKDARYS

Tai reiškia: garsaus kunigaikščio Kęstučio

Ir jo mylimos vaidelytės Birutės,

Kuri čia dabar apsilankius,

Jau paskutinysis gražus angeliukas,

Pagrandžiukas!

RINGAILĖ

Kvailas, daugiau nieko!

JUOKDARYS

Kad kvailas, tai tą aš kas dieną girdžiu;

Bet gal ne visai!.. Norint tiesą pasakė

Jau pranašas kažkoks kadaise seniai,

Kad didelis pusgalvių skaičius esąs!

Tačiau tos tiesos nieks manyti nemanė

Pritaikinti sau... Bet tiek to! Pasakyki,

Gražuole, ko ieškai? Ar jo? Jo čia nėra.

RINGAILĖ

Ko čia nėra! Ar kvailo? ar ko?

JUOKDARYS

Ne kvailo, tik to, kurs beveik sukvailėjo,

Iš meilės netekęs galvos ir išblyškęs;

Žiūrėk, dar, ko gera, vienuoliu pataps.

RINGAILĖ

Stačiai nesuprantu;

Nusigrėžus ir ketindama išeiti

Suprast ir nenoriu.

JUOKDARYS

Tame ir tragizmas, kad kunigaikštytė

Suprasti nenori.

RINGAILĖ

Ko tai?

JUOKDARYS

Na, Enriko meilės! Vaikinas išbalęs,
Kaip žvakė iš meilės bežiūrint sutirps.
Ar jam ko neuždavei, taip sužavėjus?

Ringailė, supykusi ir ranka numojusi, išeina prasilenkdama tarpdury su Jonušu

JONUŠIS

Jėjęs

Per daug tu nesimeilink, juokdary,
Prie tos gražuolės viešnės!
Ne tau ta rojaus paukštužėlė!

JUOKDARYS

Nejaugi ir būsiančio Lenkų karaliaus
Pirmam patarėjui tat būtų per aukšta?

JONUŠIS

Patenkintas

Žiūrėkite!.. Būsiančio Lenkų karaliaus
Anoks patarėjas! Juokaut iš tiesų
Tu moki kaip tikras cha! cha! juokdarys!..

Pamąstęs

Bet juokas šalin! Pasakyk, ką manai?
Jei būsiančio Lenkų karaliaus žadi
Jau būt patarėju, kodėl iki šiolei
Dar nieko nepranešė man Ostrolenkos
Narsus kaštelionis, kaip sekas jam žygis?

JUOKDARYS

Jei taip jau domies, tai reikėjo pačiam
Tenai dalyvauti, kitais nesidangsčius!
Tai būtum žinojęs, kaip sekasi žygis.

JONUŠIS

Reikėjo tenai dalyvauti pačiam!..
Bet tai pavojinga; juk dar nežinia,
Kas viršų paims: mūsų uošvis Kęstutis?
Ar jaunas Jogaila, kurį Vokiečiai
Ir broliai su motina remia?..

Pauzė

O vis tik, kur pešas du priešu sukibę,
Juk būtų kvailystė šio to nepagriebus:
Valstybei praplėsti ir keliui nutiesti
Į Krokuvos sostą, į Piastų sostinę!..

Pauzė

Tik klausimas visas, katrą papešioti?

JUOKDARYS

O argi manai, kad drąsus kaštelionis
Tą klausimą sunkų išrištų geriau
Už savo valdovą?

JONUŠIS

Išris – neišriš!.. Jei gerai neišriš,
Turėsiu ant ko tuomet kaltę nuversti.

JUOKDARYS

Oi, daug gudresnių nusilaužė taip sprandą,
Tarp kėdžių dviejų atsisėdę
Ir nuolat svyruodami.

JONUŠIS

Slaptingai per petį užgaudamas juokdary
Na, jau nesvyravęs, tik ša! mano žmonai!
Užimt įsakiau iš Kęstučio valstybės
Ir Slonimą, ir Drogičiną, ir Brastą,
Paskelbęs, kad saugosiu juos nuo Jogailos.

JUOKDARYS

Cha cha cha! Kvailiau pasielgt negalėjai,
Ir vieną, ir antrą sau priešu padaręs.

JONUŠIS

Tik tu, juokdary, užsimiršti visai,
Su kuo bekalbąs.

JUOKDARYS

Cha cha cha!
Na kurgi užmirši! tai Piasto ainys,
Kurs Lenkų karalium užsigeidė būti!

JONUŠIS

Ne tik kad užsigeidė!.. Nori ir bus!..
Ir eina prie tikslo dabar nesvyruodamas!..
Brasta, Drogičinas – tam pirmas etapas!

JUOKDARYS

Na bravo! Energijos pilnas, karaliau!
Tiktai ar nebus Drogičinas, Brasta
Iš kelio, į Krokuvą einant?

Jeina didžiai nusiminusi, apsiverkusi Danutė

JONUŠIS

Na kas tau, Danute? ko tu verki?

DANUTĖ

Atvyko Vytautas.

JONUŠIS

Kas? Vytautas? Koks Vytautas?

DANUTĖ

Taigi Vytautas, mano brolis, iš Trakų.

JONUSIS

Kaip Vytautas? Ar kovą

Jau būtų su Jogaila baigę?

Ar jie gal prieš mane ką turi?

DANUTĖ

Verkdama

Taip! Kovą pabaigė! Kęstutis tėvas

Tamsiam kalėjime pasmaugtas,

O Vytautas tik vos paspruko

Iš Krėvės, kur tas pats likimas

Jo laukė. Pats Jogaila,

Sudeginęs Trakus ir Gardiną paėmęs,

Į Slonimą ir Drogičiną eina,

Žudydamas visus tėvelio šalininkus

Ir kas tik pakely jam drįstų pasipriešint.

JUOKDARYS

Ar nesakiau, kad nosisuksi sprandą.

JONUŠIS

Tikra nelaimė! Kas gi man daryti?

Už galvos sau imdamas

Jie gali ir mane įtraukt į kovą!..

Tikrai, tas kaštelionis pražudys mane!

Bet aš... kovot nenoriu prieš Jogailą.

DANUTĖ

Kad būtumei aiškiai, drąsiai savo laiku

Greta mano tėvo, kaip jo giminaitis,

Prieš nieką Jogailą kovoti išėjęs,

Gal viskas kitaip būtų virtę!..

Dabar tas svyravimas, politikavimas!..

Dievuliau, Dievuliau! Brangusis tėvelis,

Tėvynei per ištisą amžių tarnavęs,

Štai brolvaičio savo dabar nužudytas!..

O aš vis tikėjau krikščioniu jį mirsiant.

JONUŠIS

Nekantriai

Na, ką čia begelbės dabar aimanavus?

Tik man kas daryti toliau, kad išvengčiau
Kvailiai atsidurti skersai kelio Jogailai?

Grąžydamas rankas ir ketindamas išeiti

Greičiau sulaikyti, atsaukt kaštelionį,
Kad jis neįpainiotų mūsų į kovą!

DANUTĖ

Kokį kaštelionį? Ir kaip jis į karą
Įpainioti gali?

JONUŠIS

Tai klausimas kitas!.. Bet kas gi daryti?

DANUTĖ

O visų pirmiausia, tai Vytautą reikia
Sutikti kaip pridera ir pasitarti.

JONUŠIS

O aš jo tarytum kaip ir bijau.

Jonušis ir Danutė išeina

JUOKDARYS

O ne į gera, ne į gera!
Tarytum kažko naujo tik pradžia!

Išeina; per kitas duris įbėga Ringailė, rankomis plodama

RINGAILĖ

Atvyko Vytautas brolelis!
Nors kartą gal ištrūksiu
Iš tų mozūrų vaišių!
Taip nusibodo svetimoj šaly!
Norėtusi greičiau vėl pamatyt gimtinę,
Trakus, ir ežerą, ir žaliają giružę.

ENRIKAS

Įėjęs

O kunigaikštyte, gražuole-širdede,
Kurios aš kaip saulės karštai pasiilgęs
Ir nuolatos alkanas reginio mielo!..

RINGAILĖ

Rankomis plodama iš džiaugsmo
Aš grįžtu į Trakus! Mačiau per langą:
Brolelis Vytautas atvyko parsivežti.
Aš grįžtu, grįžtu, grįžtu į Trakus!

ENRIKAS

Nusigandęs

Kaip? kunigaikštystė į Lietuvą grįžti?

O ne! Tas gi būti negali! negali!

Mes jos nieku būdu iš čia neišleisime.

RINGAILĖ

Išdidžiai

Tai ką? ar aš vergė? Kas drįstų manęs

Iš čia neišleisti?

ENRIKAS

Ne, kunigaikštystė-gražuolė

Ne vergė! Tik aš josios amžinas vergas!

Pavergtas jos meilės!.. Tylėjau lig šiolei,

Tylėjau, kentėjau, naktų nemiegojau!

Šiandieną ilgiau meilės slėpt negaliu!

RINGAILĖ

Naiviai

Kaip? kunigaikštis mane myli?

Mane? Už ką? Tiesiog juokai!

Ima juoktis, bet nenuoširdžiai

ENRIKAS

Ringaile-paukštyte, paliki tarp mūsų!

Nebūk gi kankintoja mano beširde!

Paliki tarp mūsų čionai visados!

Meilute, būk mano gyvenimo drauge!

Būk mano žmona! Be tavęs, mylimoji,

Man nėra gyvenimo, nėra rytojaus!..

RINGAILĖ

Rimtai

Ne, taip nekalbėk, prašmatnus kunigaikšti!

Tas būti negali. Drovu man, per anksti

Klausyt tų kalbų. Aš čionai išsiilgus,

Stačiai kaip rūtelė ant saulės nudžiūsiu

Be savo tėvelių, be savo gimtinės.

Dainuoja

Šalies gimtinės Trakų giružė!

Ežero tyros bangos liūliuoja.

Anksti rytelį raiba gegužė

Saulelei tekant sodne kukuoja.

Ten liūdi rūtos, ten pasigenda

Žiedų vainikai, mane dabinę!

Širdis nerimsta, ilgesiu skrenda

Į tą šalelę, į tą gimtinę!

ENRIKAS

Rūtyte-Ringaile, nebus tau čia ilgu:
Aš viską po tavo kojelių paklošiu;
Nešiosiu ant rankų, liūliuosiu, mylėsiu!
Tiktai pasiliki, paukštyte, tarp mūsų!

RINGAILĖ

Aš nieko be savo tėvelių, brolelio...
Aš bėgu greičiau pasitikti brolelio!..

NASTĖ

Įbėgusi linksma

Tėvelis ir mano motutė atvyko:
Na, bėkim greičiau pasitikti brolelio!..
Nudžiugs juos pamačius Birutė senelė!..
Tiktai nesimato Kęstučio senelio.

Abidvi išbėga

ENRIKAS

Vienas

O, kas man daryti? O, kas man daryti?
Ta mano meilutė, laukinė paukštytė,
Išlėks į Trakus, sparnelius paplasnojus,
Kaip kūdikis, meilės visai nesupratus!..

Pauzė

Vis tiek aš gyvent be tavęs negaliu,
Graži lietuvaitė! Ar būsi manoji,
Ar viską bedalis, pasauly apleidęs
Ir kardą nuo šono gailiai nusijuosęs,
Sau tapsiu vienuoliu, užtrenkęs duris
Nuo tuščio pasaulio!..

Pamąstęs

To, žinoma, dėdė Jonušis ir laukia,
Kad visą sau Plocko kunigaikštiją
Paglemžtų... Paskui gal ir Krokuvos sostą!

Girdėtis daug balsų. Įeina Vytautas, Jonušis, Zigmas, Tautvila, Ona Vytautienė, Danutė, Ringailė, Nastė, balsiai ginčydamies

VYTAUTAS

Bet kaip tai? Jisai mano tėvą nužudė,
Jis žudo kankindamas man giminaičius!
Tiek kartų prieš tėvą jį užtariau, teisinau,
O jis ir mane nužudyti norėjo!..
Ir aš jam ištiesčiau dabar savo ranką!
Jo melsčiau malonės! prašyčiau taikos!
O ne! to jisai nesulauks niekados!
Niekados! Niekados!

JONUŠIS

Bet kas gi, pasakyk, toliau?
Juk vis tik reikia išeities ieškoti.

VYTAUTAS

Viena belieka išeitis: tik vienas kardas
Tegali klausimą dabar išrišti,
Ar tam sėdėti Vilniaus soste,
Kas sutartis prieš Lietuvą pakampiais
Sudaręs, žudo ir parduoda kraštą?
Ar tiems, kurie jį gina savo krūtine?

JONUŠIS

Bet kaipgi klausimą ginklu beriši,
Kad ginklo neturi? Nejau nūn vienas stosi
Prieš visą Algirdo sūnų galybę?

VYTAUTAS

Ne, aš ne vienas! Ir ne vien žemaičiai
Su manim ginkluoti stos, manau,
Sulaužytos teisybės gint; pirmoj eilėj
Stos su manim, manau, ir mielas svainis!

JONUŠIS

Kaip? Aš? Kariauti prieš Jogailą?
O ne! aš negaliu! nenoriu
Vaidytis su Jogaila: man verčiau
Taikoj dabar su juo gyventi.

VYTAUTAS

Taikoj gyventi nori su Jogaila,
Kai jis ir mano, na ir tavo
Žmonos nužudė tėvą?!
Ne, to nebus!.. Ar būsi mano priešas!..
Bet neužmiršk, kad mano apmaudo ir keršto
Verčiau tau nepažinus niekadės!

JONUŠIS

Lyg drovėdamasis, nedrąsiai
Bejėgis, beginklis ir mano pastogėj
Mane baugini savo kerštu tuščiu!
Užmiršti, kad aš juk šiandieną galiu
Jogilai nusiųsti suėmęs tą priešą!..
Ir gaučiau už tai sau bent Pinską ir Brastą!

Visi sužiuro nustebę

VYTAUTAS

Suimt mane?

ONA

Dievuliau, kurgi mes patekom,
Tik vos išbėgę nuo Jogailos keršto?

DANUTĖ

O, to tai vyras jau tikrai nepadarys:
Nubaustų jį gerasis Dievas.

VYTAUTAS

Pakeltu balsu

Suimt mane tu drįstumei dabar?

JONUŠIS

Nusigandęs

Ne, ne! aš to dar nesakau
Ir to dar nemanau daryti;
Bet tas juk galima!

VYTAUTAS

Kaip? Galima? Mane suimti drįstum?..
Jei mano laisvės net patsai Jogaila
Retežiais ir kalėjimu varžyti nepajėgia,
Tai ką gi man dabar visi kiti
Grasinimai, tušti bauginimai,
Kai laisvas aš, ir štai tos laisvės sargas!

Ištraukęs rodo kardą. Ištraukia ir Zigmas, ir Tautvila kardus

DANUTĖ

Broleliai, tik nepykit! Čia po mūsų stogu
Neatsitiks jums nieko pikta.
Čia atilsėste. Kartu apgalvosme,
Kas reikia jums toliau daryti.
Čia vienas tikras Dievas
Apšvies ir nuramins skaudžioj nelaimėj.

JONUŠIS

Ir aš su mielu noru tam pritarčiau,
Kad jie ramiai čia mūsų tarpe paviešėtų,
Bet ką j tai Jogaila pasakys?

VYTAUTAS

Aš čia atvykau ne į vaišių puotą,
Tik kruvinu kardu ieškot sumindžiotos teisybės.
Tuščioms kalboms dabar ne laikas!
Man aiškiai atsakyk, ar su manim,
Ar prieš mane pakelsi kardą?

ZIGMAS IR TAUTVILA

Taip! Taip! Ar su mumis, ar priešais mus

Pakelsi kardą?

RINGAILĖ

Nastei

O kaip man tinka toks status pasielgimas.
Tikrai kaip raitelių!

NASTĖ

Ir toks drąsus!

JONUŠIS

Desperatiškai

Aš prieš Jogailą ir visus jo brolius
Kariauti negaliu: stačiai nesąmonė tai būtų!
Ir pats, manau, suprast gali.

VYTAUTAS

Jei taip, žinokis! Verst neversiu.
Aš vykstu pas kryžiuočius.

VISI

Nustebę

Kaip? pas kryžiuočius?

VYTAUTAS

Taip! pas kryžiuočius! Ko gi taip nustebot?

JONUŠIS

Kaip? Pas kryžiuočius? Pas baisiausius priešus?
Gera valia j pragaro nasrus?
Kalėjimo pelėsiuose supūti?

ENRIKAS

Nedrąsiai

Pas vokiečius? Juk tik neparsiduoti?

VYTAUTAS

Sarkastiškai

Taip! taip! Gera valia j pragaro nasrus!

ZIGMAS IR TAUTVILA

Vis tiek! Kitos mums nėra išeities!

DANUTĖ

Vytautui

Broleli, neužmiršk, kad tie kryžiuočiai, nors vienuoliai,
Nors jie nešioja kryžių ir krikščionimis vadinasi,
Kad jie, atleisk jiems gailėstingai Dieve,
Bjauriau negu pagonys elgiasi.

VYTAUTAS

Aš tą gerai žinau.

DANUTĖ

Juk jiems patekęs, jau vargiai išsivaduos!..
Tiktai tėveliui šiaip be taip anuomet
Pabėgt pavyko, ir pirmieji mes
Jam tuomet suteikėm pagalbą!..
O kiek tai tūkstančiais mūsų žmonių ten kas meta
Kankinami, retežiais surakinti žūva!..
O dar ir sutarty dabar jie su Jogaila.

VYTAUTAS

Jei giminaičiai ir draugai apvylė,
Blieka kreiptis tik į priešus.

ONA

Nedrausiai

Ar ne verčiau gal būtų į Smolenską
Pas mano brolius, o paskui į Maskvą?

VYTAUTAS

Ne! Karo prieš Jogailą dėl manęs
Maskva pradėti nepradės:
Gana jai vargo su totoriais!

ONA

Bet jeigu sykį nutarei rimtai
Net į kryžiuočius kreiptis, tai žinok,
Kad irgi aš nebesiskirsiu nuo tavęs!

RINGAILĖ IR NASTĖ

Ir mes, ir mes!

TAUTVILA

Ar būtų ne geriau, kam nors mūsų žmonių
Pirmiau vienam nuvykus pas kryžiuočius,
Pasiderėti, pabandyti?

VYTAUTAS

Derėtis ir bandyti nėra laiko:
Blieka vykti pas kryžiuočius,
Ir juo greičiau, tuo bus geriau!
Kas laukia ten manęs, aš nežinau:
Tiktai žinau: ne man sėdėti,
Rankas nuleidus ir giedros belaukiant.
Likimą reikia imti už ragų!..
O tu, Jonuši, atsimink, kad be manęs
Nebūsi Lenkų Krokuvos karalium,
Nors atsiras tuščia ten vieta.

JONUŠIS

Sau

Bejėgis, kiek tačiau pasitikėjimo savim!

Vytautui

Ar būsiu Lenkų Krokuvoj karalium,
Tai mes dabar abudu tiek težinom!..
Už ką tačiau taip pyksti ant manęs,
Ar tik dėlto, kad aš padėti negaliu,
Ne tai kad nenorėčiau.

VYTAUTAS

Padėti negali!.. O, veidmainy nevykęs!
O kas, užėmęs Slonimą ir Drogičiną,
Sutrukdė mums daugiau sutraukti
Kariuomenės į kovą prieš Jogailą?
Gal mielas svainis apie tai
Girdi tik pirmą kartą?
Jei nori veidmainiauti, veidmainiauk gudriau!
Be to pirmame kryžkely suklupsi.

JONUŠIS

Bet tai tikrai nesusipratimas!
Čia Ostrolenkos, kaštelionio, darbas.

VYTAUTAS

Gerai, gerai! Bus laikas: pakalbėsime;
Dabar kelionėn laikas.

RINGAILĖ

Broleli, ir mane paimki su savim!

NASTĖ

Ir aš, tėveli, čia viena nepasiliksiu!

VYTAUTAS

Na kurgi jums! Ar jūsų amžiui?

Jonušis išeina

RINGAILĖ

Yra mat priežasčių rimtų,
Kad man gal nedera dabar čia pasilikti.

ONA

Vytautui

Gal ir tikrai joms nedera čia likti:
Užtrauktų tik Jogailos kerštą
Ir į pavojų dar patektų pačios.

DANUTĖ

Broleli, iš Brastos atvykusi motutė
Dabar pas mus čia vieši
Ir iš Trakų nerimdama žinių vis klausia;
Reikėtų gal pasimatyti.

VYTAUTAS

Motutė čia?.. Bet ką aš jai bepasakysiu?
Juk ją tiesiog užmuš žinia,
Kad nužudytas taip baisiai tėtuisis,
O mes palikom be pastogės.

DANUTĖ

O vis dėlto reikės kada
Jai pasakyti baisią tiesą!..
Gal ir nuo kryžiuočių atkalbėtų.
Man taip baisu, kad iš tenai negrįši:
O tu juk paskutinė mūsų globa.

ZIGMAS

Bent atsisveikint su motuše
Reikėtų prieš kelionę.

TAUTVILA

Juk gal daugiau neteks besimatyti.

VYTAUTAS

Žinau patsai, kad reiktų
Su motušele atsisveikint;
Bet varge mano! kaip jai pasakyti?..
Stačiai galva man svaigsta!..
Pamąstęs
Pakviesk, Nastute, čia senele.

Nastė greit išbėga. Vytautas tai vaikščioja, tai kalbas su Zigmu ir Tautvila

ENRIKAS

Danutei
O neatleisk, kunigaikštiene, nuo savęs
Tos nekaltos paukštytės į vilkų nasrus!
Neleisk sesutės pas kryžiuočius!
Juk būtų tai savižudystė nuodėminga.

DANUTĖ

Tikėk manim, mielasis kunigaikšti,
Kad irgi aš išleist jos nenorėčiau.
Vilties turėkim, kad gerasis Dievas
Apvers į gera tas visas nelaimės.

Jeina Birutė, Nastutės lydima ir palaikoma

BIRUTĖ

Sūneliai, mano sakalėliai,
Iš gimto lizdo išvaikyti!
Kokių žinelių nešini?
Kas gero nuo Trakų padangės?

VYTAUTAS

Trakų jau nėra, motušėle;
Sudegino Jogaila.

BIRUTĖ

Žinau, žinau, sūneli mielas!
Dievulis duos: vėl atstatysme;
Juk tam ir rankos žmogui duotos!..
Kad tik Praamžius gailestingas
Mus gyvus ir sveikus laikytų.

VYTAUTAS

O vis žmogus su saule negyvensi.

BIRUTĖ

Kam mirtį užsiminti
Pati ateis ta viešnė neprašyta!..
Bet jūs, vaikeliai, taip nuvargę!
Taip susirūpinę išrodot..
O vis tie karai nelaimingi!

VYTAUTAS

Taip, motušėle, mums jie nelaimingi.

BIRUTĖ

Už nuodėmes, vaikeli, baudžia
Praamžius: žmonės taip suklydo,
Kad nebenori garbinti dievų.

VYTAUTAS

O ar negarbino dievų tėvelis?

BIRUTĖ

Nusigandus
Kaip? garbino? O ar dabar?..
Ar gal kas pikta atsitiko?..
Sakykite greičiau, greičiau sakykit,
Kame palikote tėtušį?

VYTAUTAS

Bučiuodamas ranką jai
Tėtušis mūsų, motušėle,
Jau ilsisi dausuos nuo karų.

BIRUTĖ

Ką tu sakai, vaikeli nelaimingas!
Tėtušis mirė?.. žuvo bekariaudams?
Duok, Viešpatie, jam dangų!
Alpsta
Sakyk greičiau, kame ir kaip jis žuvo?
Turiu jo brangų kapą aplankyti.

DANUTĖ

Nusiramink, brangiausia motušėle!
Ne ką dabar tos ašaros begelbės.

BIRUTĖ

Turiu greičiau jo brangų kapą aplankyti.

VYTAUTAS

Bet ten dabar pagrobęs valdo
Jogaila niekšas; reikia pirma
Nuo jo atimt tą kraštą.
Palaimink, motušėle, mus kelionei!
Tuoju mes vykstam pas kryžiuočius
Ieškot pagalbos!

BIRUTĖ

Nustebus
Kaip? pas kryžiuočius? Vokiečius? Tėtušis
Prieš juos kariavo visą amžių,
O jūs su tais velniais ketinat susirišti!
Ne, ne! Gana jau Bytautas anuomet
Su jaisiais susidėjęs nelaimingas žuvo!..
Ieškokite pagalbos kur kitur!
Ieškokite pagalbos nors Guduos!
Tik ne pas vokiečius, vaikeliai!

VYTAUTAS

Dabar jau nėra laiko, motušėle,
Ilgai svyruoti: į Gudus Jogailos atkirstas mums kelias!
Palaimink, motušėle!

Vytautas, Zigmąs, Tautvila klaupiasi

BIRUTĖ

Ne, ne! *Galop* Lai sergsti jus dievai,
Vaikeliai, mano sakalėliai!
Sūnums atsikėlus
O aš sau grįžtu vėl į Brastą.
Nedrįs paliest manęs Jogaila.
Ten raste mirusią ar gyvą!

VYTAUTAS IR ZIGMAS

Pasimatysime: dievai laikys.

Išeina Vytautas, Zigmas, Tautvilq; juos palydi Birutė, Nastės vedama

BIRUTĖ

Išlydėdama

O vis tie karai nelaimingi!

DANUTĖ

Onai ir Ringailei

Bet jūs palikit čia ilgiau!

Juk tik prieš moteris Jogaila nekariaus.

Be jūsų aš viena stačiai iš proto

Išeit galiu, tėveliui žuvus.

Čia tiek intrigų, pagiežos aplinkui!

Tiek tos politikos, kuri neduoda

Ramumo ir supjudo žmones!..

Tikrai, ta žemė – ašarų pakalnė.

ONA

Ne, ne, sesyte, nieku būdu

Aš vieno vyro neišleisiu,

Prisiekus būti amžina jo drauge

Ir laimėj, ir nelaimės metą!

RINGAILĖ

Ir aš neatsiliksiu nieku būdu

Nuo savo brolių.

ENRIKAS

J Ringailę

Nors tu, brangiausioji, palik!

Vis viena: j Trakus sugrįžti negali.

Ar tau tarp nevidonų vokiečių bastytis,

Kur tiek pavojaus dorai ir gyvybei.

J Danutę ir Oną

Padėkite, maldauju, man, kunigaikštienės

Apsaugot ją nuo prapulties nekaltą!

Juk ją apsirinkau lig karsto, lig mirties

Gyvenimo sau drauge.

RINGAILĖ

Vis tiek! aš, kunigaikšti, negaliu dabar

Tau būti drauge: mes dabar nelygūs:

Tu – kunigaikštis, aš – pabėgėlė, klajūnė

Netekus net namų pastogės.

ENRIKAS

Buvai ir būsi man brangiausias turtas.

RINGAILĖ

Išdidžiai

O ne! aš to pakęsti nesutiksiu,
Kad jausčiaus svetimos malonės prieglobsty!

DANUTĖ

Nebūk, Ringaile, taip jau išdidi,
Ir buvote, ir būsite sau lygūs.
Jei Viešpats leis, gal būsite laimingi.

RINGAILĖ

Ne, ne! Tik tuomet ir tik tuomet aš sutiksiu,
Kai mūsų brolis vėlei taps
Trakų ar Vilniaus kunigaikščiu;
Kai aš, nenusižeminus ir kunigaikščiui lygi,
Galėsiu jam paduoti ranką.

ENRIKAS

Nebūk, Ringaile, tokia išdidi!
Juk Vilnius ir Trakai!.. ne, aš neišmatau
Toj sutemoj šviesesnio spindulėlio:
Per daug negalimas man sąlygas statai.
O mūsų laimė juk taip galima,
Taip artima galėtų būti!

ONA

Nejaugi mums Trakų netektų bematyti!

ENRIKAS

Ne visados pasauly ima viršų
Teisybė prieš galybės jėgą!

RINGAILĖ

Aš vis tik sau manau... Mes susitiksme, kunigaikšti
Sudieui! ir neužmirški mūsų!

ENRIKAS

Sudieui, Ringaile, mano saule!
Vargiai pasimatysime kada
Šiame pasauly!

Išeina Enrikas

RINGAILĖ

Sudievu, gerbiamasis kunigaikšti!
Enrikui išėjus, Ringailė puola Danutei į prieglobstį
O visgi man jo gaila,
To jūsų kunigaikščio:
Jisai toks geras!

Tiktai kodėl taip nusiminęs?
Aš to visai nenoriu.

DANUTĖ

Pati esi kalta, griežtai atsakius!
Nebūk taip užsispyrus kaip ožiukas!
Čia pasilik, tai jis ir neliūdės.

RINGAILĖ

Per ašaras

Ne, ne! Dabar nebegaliu:
Aš pasakiau ir negaliu mainyti žodžio.

ONA

Bet aš matau, kad tu jį myli.
Tai ką gi? Teks prieš meilę nusilenkti.

RINGAILĖ

Kaip? aš jį myliu? Niekados!
Aš net suprasti negaliu,
Kaip galima mylėt vyriškį!
Drovu net iš šalies girdėti.

DANUTĖ

Sesyte, pasilik tikrai pas mus!
Ir man nebus taip ilgu,
Ir Enrikas nebus taip nusiminęs.
Juk iš tiesų, matau, jį myli!
Tik užsikirtusi per savo išdidumą
Prisipažint drovies.

RINGAILĖ

Ne, niekados! Net nesuprantu,
Kas tai yra ta meilė...
Sakyk, sesute, kas ta meilė?
Jei aš gailiuosi trupučiuką
To gero kunigaikščio,
Nejau tai ir tikrai jau būtų meilė?
Ne, ne!.. Greičiau, greičiau
Skubėkime! Jau laikas į kelionę!

JUOKDARYS

Skubiai įėjęs

Kur mūsų kunigaikštis?
Labai rimta žinia!

DANUTĖ

Ar vėl kokia nauja nelaimė?

JUOKDARYS

Žinia labai rimta: drąsusis kaštelionis,
Kovojęs prieš Jogailą, žuvo,
O Slonimo ir Drogičino sritys
Jogailos rankose; sudeginta Balstogė;
Jogaila artinas prie Bugo ir Narevo!

DANUTĖ

Į vieną dieną tiek nelaimių!
O ką atneš tamsus rytojus?
Tačiau Aukščiausiojo valia tebūnie!

ONA IR RINGAILĖ

Greičiau, greičiau kelionėn!

Ona, Danutė, Ringailė išeina; grįžta Enrikas per kitas duris

ENRIKAS

Pačiam man vykti pas kryžiuočius drauge?
Pas vokiečius, tuos amžinuosius mūsų priešus!
Ne, to aš nieku būdu negaliu!..
Į kovą atvirą galėčiau stoti
Net be vilties laimėti!..
Bet eit pačiam į vokiečių verguvelę!..
Laisvai jiems atsiduoti!..
Matyti savo akimis savos brangiausios
Kančias, pažeminimą, skurdą!..
Laužydamas rankas
Ne, to nepagaliu! Verčiau išsižadėjęs viso...
Vienuoliu tapsiu!

Išeina

JUOKDARYS

Patylėjęs

Tiek buvo triukšmo!.. o dabar tyla!..
Ir taip tai visados pasaulio sukuriuos:
Užeis audra, net griūva ažuolai!
Gyvenimo, manai, nebėra ateity!..
Bet nusiblaivė... užsimiršo viskas!..
Tik vos istorijos pageltęs lapas
Du žodžiu apie tai
Lyg nenoroms beužrašys!..
Cha cha cha!
Paėmęs gitarą ir jai pritariant gieda
Pasaulio amžinasis ratas
Kovų ir siekių sukury
Vienus išneš aukštyn,
Kitus žemyn nutrenks,
O tau belieka, juokdary,
Aukščiau to viso pasikėlus,

Tiktai per ašaras bejuoktis:
Cha cha cha!

Uždanga nusileidžia

II AKTAS

Malburge d[įdžiojo] magistro kabinetas; šoninės durys atdaros; iš jų žymesni svečiai išeina ir grįžta šokių salėn, iš kur girdėtis muzika. Aptilus triukšmui, išeina Enrikas Lankastras ir Valenrodas marčelga

ENRIKAS LANKASTRAS

Vaišingas iš tiesų magistras jūsų:
Čia galima visai nenuobodžiai
Praleisti laisvą laiką!.. Bet, prisipažįstu,
Ne to ieškojau čia, iš Anglijos atvykdamas!..
Nors tamstai, ponas ordino marčelga,
Prikišti nieko negalėčiau.

VALENRODAS

Bent kiek gal spėju jūsų didenybės mintį:
Svečiais mes džiaugiamės; visa juos širdimi
Norėtumėm priimti, pamylėt, pavaišint,
Bet trūksta mums tradicijų didžių
Ir gero, lankstaus tono,
Kurie Europoje prigijo amžiais prie dvarų.
Juk mes, taip sakant, vakarykšti žmonės,
Taip neseniai sutvėrę jaunąją valstybę.
Gal čia bent kiek bus kaltas ir per didis
Magistro mūsų atsargus taupumas.

LANKASTRAS

O ne! ne tai! Mes vakarų Europoj
Bemaž jau pradėdam visai pamiršti
Garbingus karžygių ir raitelių laikus!
O gaila! Tiek poezijos ir grožio
(Rods, kai kada gal ir žiaurus) ten būta!
Todėl tai mus ir traukia tos įdomios kovos,
Tas kryžiumi paženklintas prieš pagoniją karas,
Kurį čia nenuilstamai lig šiolei vedėt,
Taip, kaip anuomet prieš turkus už Šventą žemę!
Bet jūs dabar deryboms, ne kardu
Gaišinat brangų laiką.

VALENRODAS

O tai šventa tiesa! Ją aukso raidėmis
Reikėtų ordino statute
Ne įrašyti plunksna, bet iškaltį!
Tą tiesą jūsų didenybė man išplėšei,
Kaip kokią paslaptį, tiesiog iš pat širdies!

Bet mūsų atsargus didis magistras
Daugiau pasitiki deryboms su Jogaila;
Ir sutarčių su laukine tauta
Paskui jau vergiškai pats laikos.

LANKASTRAS

Laikytis sutarčių, be abejo, – garbinga;
Bet kam gi jas daryt su laukine tauta?

DVI MERGINOS

Jbėga iš šokių salės ir, kreipdamos į Lankastrą, klausia
Raudona ar balta?

LANKASTRAS

Aš visados už karą ir todėl
Ir karo, ir širdies pasirenku sau varšą
Raudoną.

Su viena išeina šokių salėn

VALENRODAS

O man, vienuoliui raiteliui,
Belioka vien baltoji!..
Toksai likimas! Nors širdis manoji
Ištękt į platųjį pasaulį taip norėtų,
Garbės ir vardo išsiilgus!..
Kodėl ne didis aš magistras?

Išeina

Jėina susimąstęs did[ysis] magistras Celneris ir atsisėdęs iš reto, sustodamas šneka

CELNERIS

Kaip įkyrėjo, nusibodo man
Tos visos iškilmės triukšmingos!
Ar tai vienuoliams raiteliams tie šokiai,
Prisiekusiems stovėt rytų sargyboj
Su kryžium ir kardu už šventą darbą?!
Bet aš jau senas; neturiu jėgų
Gražinti ordinui senos drausmės!..
Dabar mums su jaunu Jogaila
Bent metams keturiems
Naudingą sutartį padarius,
Žemaičius gavus lig Dubysos,
Beliktų vien taikoj gyventi,
Pagonis krikštyti ir šviesti!..
O kiek tačiau kilniam tam darbui kliūčių
Net ordino aukštoj Taryboj!..
Šitai kad ir marčelga pats!..

Beldžiama su plaktuku į duris. Celneris sako: Herein!¹ Jeina iš gilumos durų Ragainės komtūro pasiuntinys

PASIUNTINYS

Didysai mūsų švento ordino magistrei!
Atvykęs Vytautas su broliais ir visa šeimyna
Ties Marienburgo vartais laukia
Ir meldžia jūsų Didenybės leisti
Su juo pasimatyti.

CELNERIS

Nustebęs, iš reto
Sakai, kad Vytautas? Kęstučio žuvusio sūnus?
O kas gi leido jam laisvai
Net čia atvykti ir magistrą melsti?..

PASIUNTINYS

Ragainėje komtūras davė gleitą.

CELNERIS

Kaip? Nuo Ragainės, tu sakai, komtūro
Jis gavęs gleitą? Ar komtūras
Taip būtų greit iš Vilniaus grįžęs?

PASIUNTINYS

Taip! Grįžo; pats čionai netrukus bus.

CELNERIS

Per greit! Per greit!.. Kas tai galėtų būti?..
Atvyko Vytautas pabėgėlis, mirtin pasmerkta,
Ir nor pasimatyti su manim?

Su ironija

Anokia man garbė!.. O ne, paukšteli!
Tau teks saugesniam atsisėst narvely,
Negu kad tėvas Kinstutis sėdėjo,
Anuomet iš kalėjimo pasprukęs!..

Pasiuntiniui

Pavesi juos visus tuo tarpu
Akyliai Misterbrolio globai.
Girdėtis šokių salėje juokas
Jis sergės juos kaip savo akį:
Nuo Krėvės jau kalėjimo jie pasižįsta.
O man pakviesti čia marčelgą Valenrodą.

PASIUNTINYS

Išeina šokių salėn
Klausau jo Didenybės.

---

¹ *Herein!* (vok.) – prašom.

CELNERIS

Vienas

Naudingas būsi man, paukšteli,
Dabar deryboms su Jogaila,
Kursai, be abejo, labai norės
Paimt tave į savo broliškąją globą.
Tuo tarpu gi pas Misterbrolių
Pažinsi, ką mums reiškia
Su panieka
Lietuvių, dar pagonių, kunigaikščiai!

VALENRODAS

Jeidamas

Cha cha cha! Tas Enrikas Lankastras
Tai tikras karžygys ir raitelis,
Kursai net šokių salėj
Nenusijuosia savo ilgo kardo!

CELNERIS

Nepatenkintas

Reikėtų mūsų ordinui daugiau rimtumo:
Mes raiteliai vienuoliai,
Prisiekę už tikėjimą kariauti!

VALENRODAS

Nekantriai

Taip! Taip! aukštai mūs gerbiamas magistre!
Kaip raiteliai prisiekėme kariauti,
Kaip raiteliai privalome kariauti,
Linksmi, nežlembdami kaip bobos.

CELNERIS

Numojęs desperatiškai ranka

Atvyko Vytautas, Kinstučio žuvusio sūnus,
Su broliais, su visa šeimyna
Ir meldžia leist pasimatyti.

VALENRODAS

Kaip tik į mūsų pokylį pataikė!..
Įdomūs bus, nepaprasti svečiai!..

CELNERIS

Bent kartą jau rimtai kalbėkim!..
Aš juos liečiau pavesti Misterbrolio globai
Ir užrakint kalėjime kaip mūsų priešus.

VALENRODAS

Manau, ne raiteliškas būdas:
Laisvai atvykusius svečius
Kalėjimu tuojau pavaišint,

Lyg karo suimtus belaisvius!
Ir ką paskui tokie Lankastrai raiteliai
Beskelbs Europoj apie mus?
Mums ne pro šalį kai kada
Parodyt irgi gražų gestą!..
Vis tiek dabar tie priešai
Jau mūsų rankose ir nepabėgs!

CELNERIS

Bet mes juk sutartį padarę esam su Jogaila,
Tai negi galime draugautis su jo priešais.

VALENRODAS

Draugautis gal ir ne!.. O kas dėl sutarčių,
Tai visos jos... *Pamojės ranka* per daugel lanksčios!
Nė vienas netiki tikram jų nuoširdumui!..
Juk buvote šiais metais ties Dubysa suvažiavę,
Tačiau pasimatyt abiem drąsos pritrūko!
Bijojote viens kito vyliaus:
Abiem vaizdavosi Kęstučio apgavimas
Ir jo baisus likimas.
Ir tai vadinasi draugingi santykiai!..
O mano maksima – naudokis momentu!
Gi visos sutartys – voratinkliai vieni!

CELNERIS

Žiūrėsime, gal ką geresnį
Raginės mums parneš komtūras,
Iš Vilniaus nuo Jogailos grįžęs;
Jis, sako, greit čia būsiąs.

VALENRODAS

O vis tik būtų įdomu išgirsti,
Ką pasakys Kęstučio išdidus sūnus,
Dabar pabėgėlis iš savo krašto:
Juk audiatur et altera pars.

CELNERIS

Pabėgėliui per daug garbės
Prieš didį ordino magistrą
Akis į akį stoti ir kalbėti!

VALENRODAS

Garbė ar ne garbė – tas priklausys nuo tono,
Kuriuo į jį mes teiksimės kalbėti;
Galop, kas prašo, pats jau žemina save.
Todėl manau, kad Vytautą vertėtų
Čionai pakviesti...

Pauzė

Aš net patarti drįsčiau

Pakviesti čia ir Enriką Lankastrą,
Kad jie matytų savo akimis,
Kaip Lietuvos valdovai bėga
Nužemintai maldauti ordino
Malonės ir globos.

CELNERIS

Bet kokia ordinui iš to nauda?
Tiktai be reikalo sukiršinsme Jogailą.

VALENRODAS

Mums kaip tik to ir reikia,
Kad tarp savęs jie peštų;
Mums kaip tik: divide et impera².
Jogaila pats daugiau su mums skaitysis,
Kai sužinos, kad Vytautas tarp mūsų.

CELNERIS

Tiek to! Sutinku. Kvieskite abudu,
Ir Vytautą, ir tą Lankastrą
Nors ir tuojau, jei ordinui tai žada
Naudinga būti!..
Valenrodas išeina
Vienas
Aš visados turiu jam nusileisti,
Nors ir dažnai paskui
Gailėtis tenka savo nuolaidumo!..
Nenusileisiu – jis vis tiek su savo šalininkais
Pakels daugiau tik lermo ir galų gale
Ant savo pastatys!

Išeina Enrikas Lankastras ir Valenrodas iš šokių salės šnekėdami

LANKASTRAS

Taip, taip! Labai bus įdomu.
Aš tų laukinių kunigaikščių
Ligšiol dar nesmi matęs.
Labai, labai bus įdomu.

VALENRODAS

Celneriui
Atvyks tuojau ir Vytautas, kaip įsakyta.
Lankastrui
Jų tarpe irgi pasitaiko kai kada
Tikrųjų raitelių, kaip nužudytasai jo tėvas
Kęstutis, kurs, jei klaidžioja šiandieną
Anam pasauly, tai čia nuopelnas nemažas
Celneriui sarkastiškai

---

² *Divide et impera* (lot.) – skaldyk ir valdyk.

Mūsų gerbiamojo Misterbrolio!..

CELNERIS

Lankastrui

Juk nemaža tų karaliukų viešpatija!
Ir už Lenkiją, ir už Angliją didesnė.
Bet trūksta jiems kultūros kaip pagonims,
Kurią tik ordinas jiems gal suteikti.
Tai patys jie atjaučia; kreipiasi dažnai
Į ordiną pagalbos ir malonės,
Kaip ir dabar šis Vytautas.

Įeina Vytautas, lydimas sargų, kurie tačiau palieka anapus durų

VYTAUTAS

Į Celnerį

Sveikinu tave ir tavo asmeny
Didžiųjų ordino magistrų vertą pasekėją...

Pauzė

Kuris laisvai atvykusį keleivį
Ir ordinu pasitikėjusį šventai
Kalėjimu manai pavaišint!..
Leisk man, suvargusiam keleiviui,
Aukštoj taryboj irgi sėsti.

Nelaukdamas pritarimo sėdas

CELNERIS

Valenrodui pusbalsiai

Tarytum šeimininkas savo rūmuos!

VYTAUTAS

Taip! didis ordino magistre!
Jei aš į jūsų ordiną kreipiuos,
Tai nemanau, kad ordino namai
Daugiau man būtų svetimi,
Ne kaip saviškių priešų.

CELNERIS

Kodėl gi, Vytaute, nesikreipei tada
Į ordiną, kai Vilniuje su tėvu
Sėdėjote didžiųjų kunigaikščių soste,
Jogailai Vitebską paskyrę?

VYTAUTAS

Ne mano buvo tuomet
Aukšta valia, tik tėvo!

CELNERIS

Tai ko gi, pasakyk, čia atvykai maldauti?

Ar susipykęs su savaisiais giminaičiais.
Kaip brolis Bytautas anuomet...

VYTAUTAS

Aš ne malonės čia maldauti
Esmi atvykęs!..

Pauzė

Aš noriu, kad manęs išklausę,
Kas ordinui naudinga,
Galėtumėt paskui bespręsti patys,
Bešaliai ir šaltai apsvarstę visa.

LANKASTRAS

Lyg sau

O, kiek pasitikėjimo savim ir išdidumo!
Lyg būtų tikras vakarų Europos karžygys!

CELNERIS

Per daug naiviška iš priešų pusės:
Mokinti ordiną, kas jam naudinga būtų.

LANKASTRAS

Sau

O visgi tai gana originalu.

VALENRODAS

/ Celnerį

O kas gi gali kenkti,
Net priešų nuomonės išklausius?

VYTAUTAS

Gal vakar ordinui aš priešas ir buvau,
Ar būsiu juo ryto, aš nežinau;
Bet jei šiandieną man pačiam naudinga,
Kodėl aš negalėčiau ordinui draugingai
Ir patarnaut, netapdamas per tai
Savos šalies žemu išdaviku?

LANKASTRAS

Karščiudamasis

Bet tai tikrai originalu,
Ir būtų įdomu išgirsti.

VALENRODAS

/ Celnerį

Manau, mes neturime teisės neišgirsti,
Kas ordinui galėtų būt naudinga;
Juk galime paskui tai visa
Svarstyti nuodugniai sau patys.

CELNERIS

Jei ordino marčelga būtinai to nori,
Tai ką gi? Mes galop gal paklausysme,
Ką mums Kinstučio pasakys sūnus.

VYTAUTAS

Aš vien tiktai paklaust norėčiau,
Ar ordinui naudinga, kad Jogaila
Globoje močios savo Julijonos
Pateks Maskvos ir rusų kunigaikščių įtakon?
Ir su visa tauta priėmęs
Rusų stačiatikių tikyba,
Prieš ordiną rytuose sudarys
Galingą vieną gyvą fronto sieną?..

Pauzė

CELNERIS

Bet tai negalimas dalykas.

VYTAUTAS

Tas galima; ir tai, be abejo, įvyks,
Nes Vilniuj rusų įtaka kasdien stiprėja
Ir pravoslavų plečiasi tikyba
Ne vien tik didžio kunigaikščio rūmuos!..

VALENRODAS

Atsistojęs

Tai kas gi ordinui, manai, daryti reiktų?

VYTAUTAS

Irgi atsistojęs

Reikėtų Lietuvoj sustiprint savitumą
Ir vakarų ten įtakos įnešti,
Paėmus atsargiai globon Žemaičius.

CELNERIS

Žemaičius mums jau pavedė Jogaila,
Ir mes paimsime juos stipriai į savo globą.

LANKASTRAS

Irgi karščiuodamasis ir vaikščiodamas

Deryboms negaišinant veltui laiko,
Seniai jau metas juos paimt kardu
Į ordino stipresnę globą!..
Paskui ir Vilnių... ir lig pat Maskvos!

VYTAUTAS

Žemaičius užkariauti ir pavergti
Kardu – ne taip jau lengva, kaip išrodo!

Bet jei ir pasisektų... tai jų širdis
Tikrai jūs nepavergsite be manęs.

CELNERIS

Per daugel statūs tavo žodžiai, kunigaikšti!

VYTAUTAS

Nejau tai ordino valdovas
Bevelytų kalbėt su vergu?

PASIUNTINYS

Jėjęs

Sugrįžęs iš Vilniaus, Ragainės komtūras
Norėtų, jo mylista didis magistre,
Jei galima, pasimatyti tuojau.

CELNERIS

Lyg sau

Seniai aš nekantriai jo laikiu besugrįžtant.

Pasiuntiniui

Gerai! Aš išklausysiu jį tuojau.

Pasiuntinys išeina. Celneris atsistojęs

Norėčiau vienas pakalbėti su komtūru.

Valenrodui

Paimk į savo globą, gerbiamas marčelga,

Visus svečius: ir kunigaikštį, ir šeimyną,

Paskui čia vėl sugrįšte.

Visi išeina pokylio salėn, kur girdėtis triukšmas ir hoch!

CELNERIS

Vienas

O vis tik sutartį padaręs su Jogaila,

Negi galiu tiesioginiai ją laužyt?

Galop ir Vytautu ar aš galiu pasitikėti,

Kad jis manęs į tinklą neįtrauks

Ir prie pirmos progos nesusitaikins su Jogaila?

Jėjus Ragainės komtūrai

Na, ką gi sutarėt galutinai dėl Žemaitijos?

Ar tas Jogaila nusileido

Ją atiduoti lig Nevėžio upės?

Juk lig Dubysos ji seniai teisėtai mūsų?

Pauzė

Išrodai, tarsi būtum nusiminęs.

R[AGAINĖS] KOMTŪRAS

Patylėjęs

Ar Vytautas atvyko? Kaip susitarėt?

CELNERIS

Aš jį buvau įsakęs į kalėjimą paimti.

KOMTŪRAS

Nustebęs

Kaip? Į kalėjimą? Visus? Net jaunutes mergaites?

CELNERIS

Giliau į komtūrą pažiūrėjęs

Kodėl taip jas imi į širdį?..

Aš jų net ir matyti nemačiau! Visus liepiau...

KOMTŪRAS

Imdamas sau už galvos

Ar aš be reikalo buvau jiems davęs gleitą?

Dabar tiesiog aš nebžinau, begu galėsme

Atitaisyti, atleisk, magistre didis, mūsų klaidą!

Pati Aukščiausiojo Apvaizda buvo siuntus

Mums Vytautą, kad jį daugiau dar su Jogaila

Sukiršinus; paskui gi: divide et impera:

Naudotis jų nesantaika ir kerštu.

CELNERIS

Nekantraudamas

Bet ką jūs man čia Vytautą beperšat?

Kaip Vytautas, taip Vytautas!

O jis tuščiais tik žodžiais

Bežaidžia ir akis apdumti nori!

O kiek dar išdidumo ir puikybės!

Jisai šiandieną man pilniausis zero³!

KOMTŪRAS

O aš nedirščiau, didis ordino magistre,

Taip kategoriškai sakyti!

Kęstučiui tėvui taip tragingai žuvus,

Dabar sūnaus asmuo Žemaičiams,

Sakyčiau, dvigubos įgavo aureolės.

Jonušis gi, mozūrų kunigaikštis, o jo svainis,

Kerštaujančio Jogailos pats užpultas,

Išvyko, kaip girdėtis, į Lenkiją

Prašyti paramos, ir gaus, be abejo!..

Ne, Vytautas ne taip bejėgis, kaip atrodo.

CELNERIS

Vis nekantraudamas

Vis tiek! Bet ordinas, padaręs su Jogaila

Naudingą sutartį, negali jos paskui

Sau lengva širdimi taip greitai laužyt

Be aiškios ir apčiuopiamos naudos!..

---

³ Zero (pranc., lenk.) – nulis.

Bet atidėkime tą klausimą į šalį!
Greičiau sakyk man, gerbiamasis,
Kaip sutarėt galų gale dėl Žemaitijos?
Ir kas kalbėta Vilniuj su Jogaila?

KOMTŪRAS

Jogailos aš net ir matyti nemačiau.

CELNERIS

Nustebęs ilgai žiūri ir tyli

KOMTŪRAS

Jogaila, savo motinos ir brolių
Patekęs įtakon, puikus ir išdidus,
Paėmęs visą Lietuvą valdyti vienas
Ir paramos turėdamas Maskvoj,
Net ir kalbėt neteikęs su manim!..

Pauzė

Stačiai mane priimti atsisakė.

CELNERIS

Nustebęs

Kaip? ordino atstovą jis priimti atsisakė?
Juk gerbiamasis viso ordino vardu
Buvai kalbėti įgaliotas!
Ne, tas negalima!.. Tikėti negaliu!..
To niekados lig šiolei dar nebūta!
Pažeminimo tokio ordinas negali
Pakęsti! Nėra niekados to matęs!..

KOMTŪRAS

Jisai tik su didžiais magistrais
Galys kalbėti!..

CELNERIS

Piktas

Kalbėti su didžiais magistrais?..
O ties Dubysa į stovyklą mūsų
Į Kristimemelį atvykti pats nedrįso
Kalbėtis su didžiu magistru!
Mat laukė, kad, pasitikėję kaip Kinstutis,
Mes patys vyktumėm pas jį
Ir ten patektumėm į užtaisyta tinklą!

Pauzė

Dabar ir aš matau, kad su Jogaila
Geruoju mes netoli benueisme,
Kad vien belieka karo kalavijas!..
Bet kas patikrins, kas mums garantuos,
Kad mūsų neužvils ir Vytautas?

KOMTŪRAS

Pareikalausime pakankamos garantijos.

*J kabinetą Vytautas su Lankastru, Valenrodas su Ona Vytautiene, kuri prieš Celnerį lenkia galvą,
Zigmas, Tautvilą, Ringailė, Nastė; prie šių priėjęs komtūras meiliai sveikinas*

LANKASTRAS

*Linksmas, per pečių paliesdamas Vytautą
Jei taip dailiai, taip sumaniai, taip estetingai
Ir kruvinoj kovoį švaistytis moki,
Kaip atakuojamas gražuolių čia per puotą,
Tai tikras raitelis esi
Ir mano geras draugas!*

KOMTŪRAS

*Ringailei
Stačiai aš raustu: koks nesusipratimas!
Atleisk, kunigaikštyte!*

RINGAILĖ

*Nesielvartauki, gerbiamas komtūre!
Pabėgėliams ne ko per daug tikėtis!
Prie visko reikia pasirengus būti.*

VALENRODAS

*Onai Vytautienei
Atsiprašau, graži kunigaikštienė,
Ne mano kaltė!.. Kad galėčiau,
Tikėk manim, užmirštumei tarp mūsų
Smolenską ir Trakus, gal patį Vilnių!
Bet mes vienuoliai!.. ir ne mano čia tvarka!*

LANKASTRAS

*J Celnerį
Didysai ordino magistre, raitelių garbe!
Mums leisk su Vytautu greta kariauti
Prieš tą Jogailą, kurs kaip niekšas
Geriausį savo draugą, pusbrolių, apvylė.*

CELNERIS

*Gerai! Gerai! Bet pirma mes rimtai,
Šaltai privalome dalyką apsvarstyti.
Rodo Vytautui greta savęs vietą sėstis, paskui kitiems; kreipdamasis į Valenrodą
Štai, gerbiamasis mūsų ordino marčelga,
Mums visų pirma pasakyk, rimtai apsvarstęs,
Ar turime pakankamai rimties
Paskelbti kryžiaus karą prieš Jogailą;
Juk vis tik reikia mums skaitytis ir su Roma
Ir teisintis prieš Vakarų Europą kai kada.*

VALENRODAS

Manau, didysai mūsų ordino magistre,
Mes neturim prieš Vytautą šiandieną
Nei paslapčių, nei reikalo dangstyti:
Ar priverstas, vis vien, ar įsitikinęs
Jisai dabar mums draugas – talkininkas.
Todėl ir galima drąsiai ir atvirai
Prisipažinti, kad ordinui nereikia
Ieškoti priežasties – prieš Lietuvą kariauti:
Gana, kad tai pagonių kraštas.

LANKASTRAS

Taip! taip! Juk tai pagonių kraštas;
Tiktai greičiau paskelbkite kryžiaus karą!

CELNERIS

O betgi priežasties šiokios tokios vis reikia;
Juk ordino garbės aš sargas
Ir ant manęs paskui atsakomybė kris.

VALENRODAS

Jei reikia preteksto, tai nesunku jį rasti:
Jogaila juk pasižadėjo sutarty
Be ordino žinios su nieku nekariausiąs.
Dabar gi katalikų kraštą,
Jonušį, mūsų, taip sakyt, kaimyną,
Jis puolė, nieko apie tai mums nepranešęs.
Nejau negalime mozūrų mes užtarti?

KOMTŪRAS

Karščiudamasis

Kad jis su ordino atstovu nenorėjo
Net ir kalbėti, ar tai maža?
Ar ordino garbė – tai tuščias garas?
Ne, to nebuvo kenčiama pirmiau!

CELNERIS

/ Vytautą

Bet kokią, Vytaute, garantiją mums duodi,
Kad liksi mums ištikimas ir tuomet,
Kai Lietuvą pasidalinsi su Jogaila?
Netapsi tuomet mums antru Jogaila?

VYTAUTAS

Kokios gi reikalaujate garantijos, magistre?

CELNERIS

Mums nedera, Marijos ordinui,
Daryti sutartis ar į derybas eiti
Su svetimų dievų gerbėjais:

Ar apsikrikštyti sutiksi, kunigaikšti,
Perkūno ir kitų dievų išsižadėjęs?

VYTAUTAS

Patylėjęs, iš reto sako

Rimtai jau apie tai mažčiau ne kartą!..

Man aišku, kad senelių mano

Tikyba turi nusilenkti

Prieš vieną aukštą Dievą... kurs ir Romoj,

Ir Vakarų visoj Europoj

Plačiausiai garbinamas viešpatauja!..

Išsižadu, nors tas man ir nelengva,

Išsižadu dievų, kuriems per ilgus amžius

Seneliai meldėsi, kuriems aukojo...

Ir gerbiamąjį štai komturą

Kreipiasi į Ragainės komturą

Prašau į krikšto tėvus...

ZIGMAS IR TAUTVILA

Mes irgi pritariame savo broliui.

CELNERIS

Bet maža to: ištikimas sūnus

Klausysi Romos papos⁴; ordino globoj,

Aš nesakau, kad vasalu jo būsi,

Bet vis tik svarbesniuos dalykuos

Jo tėviškiems įsakymams pritari

Ir patarimų jo klausysi.

VYTAUTAS

Pasižadu klausyti Romos papos

Ir ordino, kiek lieps tikėjimas man naujas.

CELNERIS

Nors mūsų sutartis abiemdviejų pusėm

Yra, manau, ir bus naudinga lygiai,

Bet ordinas nuo amžių atsargus,

(Nepalaikyk to, Vytaute, per pikta!)

Kad būtų sutartys su priešais pastovesnės,

Vis reikalaujavo sau įkaitų rimtų.

VYTAUTAS

Nekantraudamas

Kokių gi įkaitų galiu aš jums beduoti,

Šiandieną viso ko nustojęs?

CELNERIS

Mums užstatyti rasit teiksis

---

⁴ *Papa* – popiežius.

Atvykusius čia brolius Zigmuntą, Tautvilą
Ir savo gerbiamąją žmoną,
Ir seserį Ringailę, ir dukrelę!..

LANKASTRAS

Prieš tai kaip raitelis griežtai aš protestuoju,
Kad moteris ar imt, ar duoti įkaitais
Ir dar taip gerbiamas matronas-ledi.

VALENRODAS

Sarkastiškai į Celnerį

Aš irgi nemanyčiau, kad reikėtų
Net moterims ant kaklo dėti pančius.

KOMTŪRAS

Manau, garbės pakaktų žodžio.

VYTAUTAS

Bet kokią teisę aš turiu
Į savo brolius, kad galėčiau
Juos įkaitais verguvei atiduoti?

TAUTVILA IR ZIGMAS

Mes patys įkaitais sutinkam būti.

TAUTVILA

Mes žinome gerai, kad Vytautas,
Vyriausis mūsų brolis, o dabar kaip tėvas,
Be reikalo nelaužys sutarties.

CELNERIS

Paduoda ranką Vytautui atsistojęs; visi stojas

Jei taip, tai baigta. Skelbiam kryžiaus karą
Jogailai; o dabar kviečiu visus svečius
Į puotų salę: taurę ten pakelsme
Už mūsų bendrą darbą!
Už ordiną!.. ir Vytautą, jo draugą!

Išeina moterys, Vytautas su broliais, Lankastras, Valenrodas. Magistrui ir komtūriui nespėjus išėiti, įeina heroldas

HEROLDAS

Didysis švento ordino magistre!
Atvykę čia iš Žemaitijos
Nuo septynių pavių deputatai,
Norėtų Vytautui, kaip savo vadui,
Pareikšt ištikimybės; jei reikės,
Tai stot už jį į kovą ir guldyti galvas!
Visų jų priešaky vyriausias Maizebutas.

CELNERIS

Prašyk ir juos visus į linksmą puotą!

Visi išeina; scena kuriam laikui lieka tuščia, tik girdėtis linksmi juokavimai iš pokylio salės; didis varpas iš reto skelbia kryžiaus karą. Išeina keletas kryžiuočių, linksmi vaikščioja su taurėmis

VIENAS

Varpas skelbia karą!

Karas, karas, karas!

ANTRAS

Galop sulaukėme! Seniai jau metas

Po tą pagonių kraštą

Pasišvaistyti...

TREČIAS

Kardai tiek laiko berūdijo,

Pagoniško ištroškę kraujo!

VISI

Valio, valio į karą!

Deutschland, Deutschland über alles...

Įbėga mergaitės, sega jiems raudonus kryželius prie krūtinės, o jie priklaupia ant vieno kelio

VISI

Galop paskelbta karas!

Drebėk pagonių kraštas!

Tiems išėjus, pasirodo kitos poros; jų tarpe Valenrodas su Ona, komtūras su Ringaile

VALENRODAS

Į Oną Vytautienę

Kad būtų mano čia valia,

Ne tai kunigaikštienė pamatytum!

Pakločiau viską po jos kojų!

Bet senis Celneris...

KOMTŪRAS

Į Ringailę

Stačiai apsirikimas

Magistro mūsų.

Nepyk tiktai, gražuole!

RINGAILĖ

Taip nevadink manęs, komtūre!

Ne kokia aš gražuolė.

Tų pagyrų nekenčiu, jų nenoriu!

Jiems visiems išėjus, pasilieka susimąstęs Vytautas. Prie jo prieina Žemaičių vadas Maizebutas

MAIZEBUTAS

Visi žemaičiai už tave, didysis kunigaikšti,
Guldysime galvas visi kaip vienas!
Tiktai tie vokiečiai nelimpa prie širdies...
Ir krikštytis nenorim! Ne, nenorim!

VYTAUTAS

Vis susimąstęs

Žinau, žinau!.. O vis tik kada nors reikės!
Tiktai, manau, dar ne dabar!
Bet atsargiai! Šnipai čia viską mato
Ir viską girdi!..

Maizebutas grįžta pokylio salėn, kur girdis linksmi „Hoch“

VYTAUTAS

Vienas

Šitai aš pokyly!.. už mano priešų skobnio!
Visi jie linksminas, puotaudami prieš karą,
Prieš karą, Lietuvai paskelbtą!..
Vieniems tas karas žada gausų pelną,
Kitiems duos garsų vardą,
O man?.. Man brangią bočių žemę
Pavers į pelenus ir ašarų pakalnę!
Ir aš!.. aš pats prie to pridėsiu savo ranką!..
Bet kito kelio grįžt man į tėvynę nėra!..
O duokit man, dievai, jos valdžią!
Jaučiu: ne veltui būsiu jos tada valdovu!
Prisiekiu, kad tada visas jėgas ir visą amžių
Jai atiduosiu nenuleidęs rankų!
Sutriuškinsiu kryžiuočių ordino galybę!
Nukelsiu Lietuvos ribas iki Juodųjų marių!
Lig pat Maskvos ir Dono upės!
Iškelsiu vardą jos lig tokio aukščio,
Kokio nebuvo ji pasiekus niekad!..
Tik duokit man jos valdžią!!.. valdžią!..

III AKTAS

Kryžiuočių karo stovykla ant Prūsų ir Žemaičių sienos: tolimoje perspektyvoje kareivių grupės

RAGAINĖS KOMTŪRAS

Neramus vaikščioja

Stačiai nebežinau, kas su manim!
Juk ar tai mano rimtam amžiui,
Kad mergina Ringailė, dar tik vaikas,
Skaisčiai nekaltu savo veideliu
Supančiotų taip mano valią!..

Ir tai nuo tos dienos, kai pirmą kartą
Insrutėje su Vytautu pabėgėlę išvydau
Ir nelaimingus paėmiau į savo globą!..
Dažnai jaučiu, kad mano ta silpnybė
Ir ordinui, ir man pačiam atneš nelaimės!..

KRYŽIUOTIS

Priėjęs

Išpildžiau jūsų malonybės paliepimą
Ir Vytauto šeimyną čia atgabenu;
Nors atsargus magistras galvą kraipė.

KOMTŪRAS

O su Ringailė ar neteko ko kalbėti?
Manau, bus brolio pasiilgus!

KRYŽIUOTIS

Taip kaip iš Vytauto: ne ką besužinosi!
Ar ji ko bijo, ar per daugel išdidi:
Nesidžiaugė per daug čia vežama.

KOMTŪRAS

Gerai! Žiūrėk, kad nieko joms netrūktų.

Kryžiuotis išeina

Taip kartais aišku man, kad Vytautas
Politiką dviveidę veda;
Tačiau tiek neturiu jėgos ir valios,
Kad visa tai aikštėn išvilkičiau...
O vis dėl josios žavinčių akelių!..
Štai ir dabar į karišką stovyklą
Kuriems galams čia, ant Žemaičių sienos,
Pasinorėjo jam šeimyną visą
Parsigabenti, lyg pabėgti rengtų!..
O aš per savo tik širdies silpnybę
Didžiam magistrui įkalbėjau,
Kad gali Vytautu drąsiai pasitikėti!..

Pauzė

Bet taip ilgai negali tęstis:
Aš privalau magistrui taip kaip tėvui
Visas išdėstyt savo abejones!..
Bet kaip sunku! sunku
Prieš savo širdį eiti!..

LANKASTRAS

Prieina susijaudinęs

Aš pradėdau visai nebesuprasti,
Kas dedasi pas mus? ir kas čia kaltas?
Žemaičių visas kraštas
Jau buvo mūsų rankose!
Net buvome Trakus ir Gardiną paėmę!

Dabar praradę visa tai,
Vėl atsidūrėme ant Prūsų sienos.

KOMTŪRAS

Mat karo laimė taip kaip meilės deivė
Nuo amžių, sako, nepastovios!..
Bet aš manau, kad mes visi:
Ir aš, ir Vytautas, ir tamsta
Po truputį čia lygiai būsime kalti.

LANKASTRAS

Tik jau ne aš! Aš širdimi visa
Norečiau Vytautą ir jo planus paremti;
Bet Vytautas patsai, pradžioj uolus,
Dabar tarytumei sustingo ir atšalo.
Tai kuo gi aš čia būsiu kaltas?

KOMTŪRAS

Ar maža kenkia mūsų tarpe
Vaidai ir barniai nuolatiniai
Tarp vokiečių ir jūsų savanorių anglų
Dėl nelaimingos šv. Jurgio vėliavos?
Juk vis tai silpnina, be abejo, jėgas.

LANKASTRAS

Bet anglai čia mažiausiai bus kalti.
Juk Vytautas patsai jiems priteisė
Mūsų tą didžią vėliavą nešioti.
Tik vienas jis ir tegalėjo
Tą karštą ginčą taip išrišt bešaliai,
Kaip arbitras nesuinteresuotas.

KOMTŪRAS

Bešaliai? Gal ir ne visai!..
Taip kartais spaudžiasi nenorom mintys,
Kad pats jisai norėtų mūsų tarpe
Sukelt vaidus, o ne raminti jų!..
Gal aš ir klystu; Dieve duok, kad klyščiau.

LANKASTRAS

Tai kenktų jam pačiam.

KOMTŪRAS

Lietuvį ne taip lengva besuprasi.
Stačiai aš kai kada nebežinau,
Nei ką manyt, o apsivilt bijočiau.

LANKASTRAS

O aš kaip tik manau, esmi net tikras,
Kad tų visų nelaimių, tų nesisekimų

Bus kaltas ordinas patsai
Ir nuolatos jame intrigos.
Kaip ir dabar marčelgos ir magistro tarpe:
Marčelga – karštabūdis – nori vis pirmyn,
O atsargus magistras linkęs vis derėtis...
Stačiai pagunda ima viską mesti
Ir grįžt namo su savo anglais,
Nei garso, nei garbės sau neįgijusi..

KRYŽIUOTIS PASIUNTINYS

Įėjęs

Atvyko su didžia kariuomene pagalbon
Jo prakilnybė pats magistras su marčelga
Ir kviečia pasitart į jų stovyklą.

Pasiuntinys išeina

KOMTŪRAS

Dabar, manau, taip greit negrįši
Namo su savo anglais.

LANKASTRAS

O taip! Dabar jau prasidės veikimas!
Matyti, Valenrodas ėmė viršų.
Mes vėl per Lietuvą nueisime lig Vilniaus
Ir Vytautą Jogailos vieton pastatysme.
Dabar pirmyn, pirmyn, pirmyn!

KOMTŪRAS

O aš labai, labai dar abejoju.
Matysi, dar įvyks kas nors
Visai nesitikėta!..

LANKASTRAS

Nemėgstu pranašų su akiniais juodais!

Abudu išeina

VYTAUTAS

Įėjęs

Nemaža jau Jogailai įkyrėjau;
Galėčiau vėl užimti Gardiną, Trakus.
Bet kas toliau? Tiek sunaikinta krašto!
Tiek žuvo nekaltai žmonių!..
O kai ir brolis Tautvila ties Vilnium krito,
Tada tai pajutau skaudžiai,
Kad reikia išeities kitos ieškoti!..
Ir, rodos, artinasi mazgo galas.
Berods pilnai dar nepasieksiu savo tikslo,
Bet vis tik būsiu jo kaskart arčiau!..

Jeina Ona, Ringailė, Nastė

ONA

Gerai, kad mus pargabenai čionai stovyklon:
Taip išsiilgome, tiek laiko nesimatę.
Gal čia pavojus ir didesnis,
Bet vis tik kartu maloniau!..
O gal yra kokios vilties?

VYTAUTAS

Aš be vilties nebūčiau nei pradėjęs!

ONA

Bet mūsų reikalai išrodo nekokie:
Žemaičiai vėl visi Jogailai atiteko!
O jis patsai, girdėti, netoliese stovi,
Rimtai kovoti pasirengęs.

VYTAUTAS

Bandysime!.. Ir aš manau,
Kad mes kaip tik dabar arčiausiai galo!

ONA

Bet kokio galo? Nelaimingo?
Magistras, tiesa, pats atvyko į pagalbą.
Bet ar tai daug ką gelbės?

VYTAUTAS

Ne, ne magistras mus išgelbės!
Greičiau palikęs tuščias Lenkų sostas,
Kursai dabar daugiau Jogailai rūpi,
Ne kaip Žemaičių kraštas ar Trakai.

ONA

O vis tiktai Jogaila rengiasi į mūsų.

RINGAILĖ

Kad būtų jau bent kartą galas!
Taip nusibodo karas! Taip norėtus
Į Lietuvą sugrįžti, į Trakus.
Ir gal dar aplankyti Danutę Plocke!

NASTĖ

Juokuodama

O gal ir Plocko kunigaikštį pamatyti!

RINGAILĖ

Kodėl gi ne? Ir kunigaikštį!
Jis įdomesnis už komturą.

NASTĖ

O aš arčiau matyt norėčiau kovą!
Taip įdomu!.. Kodėl tai aš ne vyras?

VYTAUTAS

Taip, jau netrukus dvikova mus laukia:
Bet kokia, paaiškės paskui.
Tik Maizebutui įsakaiu
Paimti jus į savo ypatingą globą;
Klausykit jo aklai! Pavojus didis:
Mane įtarinėt pradėta.

ONA

Karti kryžiuočių duona!

RINGAILĖ

O taip! Bus Maizebuto mums globoj geriau!
Aš tik bijau Ragainės susitikt komtūro
Ar priklausyt nuo jo malonės:
Tai jis per daugel kai kada meilus,
Tai kartais taip keistai pažiūri,
Kaip ir dabar, praeidamas pro šalį.
Aš jo stačiai bijau iš tolo.
Lyg ką nujaučiu!

VYTAUTAS

Komtūro, jei bijai, tai geras ženklas;
O vis tik būk su juo, sesute, mandagi.
Jis geras, daugel mums padėjo;
Tai tikras raitelis ir sąžiningas vokietyš.

RINGAILĖ

Vis tiek, tebūnie, kuo sau nori!
Bet aš neaiškios lošti rolės
Nenoriu. Ir stačiai bijau
Jo pataikavimų, kuriais tarytum
Pavergt norėtų mano širdį!..
Galop aš nežinau... bet taip man rodos,
Kad Enrikui, mozūrų kunigaikščiui...
Aš kaip ir davus žodį...

VYTAUTAS

Na, na! su tuo jau savo kunigaikščiu
Aš nežinau ar pasidžiaugsi:
Jisai į Plocką, sako, nebegrįšias,
Išsižadėjęs visko šiam pasauly
Ir Krokuvoj dvasiškiu tapęs.

RINGAILĖ

Nusigandus

Kaip? Enrikas į Plocką nebegrįžtų?

Ne! Tai negali būti.

Jis sakės neužmiršiąs niekados manęs!..

Jeina d[idysis] magistras, marčelga, Lankastras, Rag[ainės] komtūras

CELNERIS

O sveikos, sveikos, gerbiamos matronos,

Ar moterims nebus kovų laukuos kiek pavojinga?

ONA

Mes tikros, kad mus karžygiai apgins.

CELNERIS

O taip! Be abejo, apgins

Tokie, kaip mūsų gerbiamas komtūras,

Jei patys tik nežus kovoj!

Atleisk tačiau, kunigaikštienel!

Mes norime vieni čia pakalbėti

Su Vytautu: dalykai svarbūs!

Atleiskite! Mat karas – ne viešnagė.

ONA

Gerai, gerai! Jei trukdome pasitarimą,

Mes pasišalinsme tuojau.

Moterys išeina

CELNERIS

Į Vytautą

Sutraukę visą ordino galybę,

Mes nutarėme patį Vilnių

Dabar paimt; manau, ir ištesėsme;

Nes įsakiau ateit pagalbon

Pro Vilkmergę ir kardininkams;

O gerbiamasis eisi priešaky!..

Kuriais, manai, keliais

Bus patogiausia eit ant Vilniaus?

VYTAUTAS

Manau, reikėtų pirma mums Jogailos

Kariuomenę sumušti; tik paskui...

CELNERIS

Taip, taip! Be abejo. Tiktai Jogaila

Per silpnas, kad galėtų atsispirti:

Jis bus bematant išblaškytas,

Jei tik laiku pabėgt nesusipras.

KRYŽIUOTIS

Įėjęs

Nuo didžiojo lietuvių kunigaikščio
Pasiuntinys atvyko įgaliotas
Ir nori su didžiuoju ordino magistru tartis.

CELNERIS

Tegul palaukia! Gerai, atsakymą jam duosme.

Kryžiuotis išeina

Matyt, Jogaila bus jau nusigandęs!..
Tačiau manau, kad vis tik nepakenktų
Jo įgaliotinį iškvosti;
Gal be kovos, be kraujo praliejimo
Geras mums sąlygas pasiūlys.

VALENRODAS

O vis dar negana tuščių derybų!
Juk tai gaišinimas tik laiko.
Jogailai rūpi tuo pasinaudoti,
Kad didesnes sutrauktų jėgas paspėtų.

LANKASTRAS

Aš irgi taip manau. Greičiau į kovą,
Neduodant priešui atsikvėpti!

CELNERIS

O ką gi gerbiamasis mūsų daug prityręs
Ir nešnekus komtūras mano?

KOMTŪRAS

Aš noriu pirma Vytautą išgirsti,
Ką mano krikšto pasakys sūnus.

CELNERIS

Į Vytautą

Tai ką gi jūsų didenybė pasakytų?

VYTAUTAS

Pamąstęs

Manau ir aš, kad mums nereiktų
Gaišinti laiko. Dar prie tos progos
Reikėtų įgaliotiniui pabrėžti,
Kad su didžiuoju ordino magistru
Tegali tartis tik Jogaila pats,
Ne koks ten įgaliotinis!..

VALENRODAS IR LANKASTRAS

Taip, taip! Tegali pats Jogaila!

CELNERIS

Bet mes nežinome, nei ko jie nori.

VYTAUTAS

Iškvosti pasiuntinį gali
Kas norint daug žemesnis.

Pamąstęs

Be to, jei norit pasiuntiniui pareikšti
Daugiau paniekos, tai priverskit jį
Kalbėt su priešu jiems įgrisusiu labiausiai:
Kalbėti su manim!

LANKASTRAS

Tikrai tai bus ir gera, ir originalu.

VALENRODAS

Gal tai ir būtų gera.

KOMTŪRAS

Atleisk man, Vytaute! Bet aš kitaip manau!
Kaip svetimtautis... ordino deryboms!..

LANKASTRAS

Ir aš juk svetimtautis!.. Mus užgaunat!
Jūs vien tik mūsų kraujo reikalaujat,
O sau visur paliekat pirmenybę!..

VALENRODAS

Brangusis princai! Taip neimk į širdį!
Komtūras jūsų nenorėjo
Įžeist, tik Vilniuje skaudžiai užgautas,
Patsai dabar norėjo panaudoti progą
Jų pasiuntiniui spjauti į akis!..

KOMTŪRAS

Visai ne to, ne to norėjau!..

CELNERIS

Nutruakdamas ginčą

Gana! Kaip ordino magistras

Sakau: gana tų ginčų...

Ir dar prieš patį mūsų!..

/ Vytautą

Mes pasišalinsme ir duosme
Kariuomenei įsakymą į mūsų rengtis;
Tuo tarpu teikis, kunigaikšti,
Jogailos pasiuntinį kvosti.

Celneris, Valenrodas, Lankastras, komtūras išeina

VYTAUTAS

Vienas

Dabar... tuojau turiu galutinai
Išrišti klausimą: Jogaila ar kryžiuočiai?
Jogaila? Bet jįsai man tiek skriaudos padarė!
Skriaudos nedovanotinos ir kruvinos!..
Kryžiuočiai?.. Taip! Jie priglaudė mane.
Manim pasitikėję, ištiesė man ranką!..
Kaip negarbinga, rodos, juos apvilti!
Ne raiteliui – iš užkampio užpulti!..
Bet ar tai mano geras jiems rūpėjo?..
Manim tiktai pasinaudot norėjo,
Kad sunaikintų ir pavergtų mano kraštą!
Galop ar tai ne patys jie išmokė
Mane mokykloj savo, kad su priešais...
Kad visos priemonės su priešais geros,
Jei tik pasiekia tikslą.
O aš tik Lietuvai norėčiau gera...

Jeina Rimša

RIMŠA

Šviesiausias kunigaikšti, sveikas!

VYTAUTAS

Aš vėl, kaip mano tėvas,
Jogailos žodžiams patikėjau ir išleidau tyčia
Iš savo rankų ir iš ordino retežių
Ne tik Trakus!.. net visą Žemaitiją!..
Bet atsiminkite, aš dar pakankamai galingas:
Ne tik Trakus, galiu paimti Vilnių!..
O jūs, kaip buvo nutarta anądien,
Ar pažadus išpildėte man duotus?

RIMŠA

Tylėdamas išvynioja dokumentą ir, Vytautui įteikdamas, sako
Šitai diplomą ne tiktai Jogailos:
Ir motinos jo Julijonos, ir Skirgailos
Pasirašytas! O dabar sakyk,
Kas mums toliau daryti?

VYTAUTAS

Juk, atvirai pasakius, visos šitos kovos su Jogaila
Įgriso man lig gyvo kaulo!..
Kiek teko ir naktų praleisti nemiegotų!
Kiek man kainavo asmenų brangių!
Nebetekau Tautvilos, brolio!
O kiek pažeminimo priešų tarpe!
Dabar tam galas!

RIMŠA

O, dar ne galas! Dar suvienytais pečiais
Sutriuškint ordino kariuomenę palieka.

VYTAUTAS

Tas bus ne taip sunku!..
Bus daug sunkiau: apvilti kai kurių
Manim pasitikėjimą, skaudžiai įžeisti juos!..
Net ordino eilėse pasitaiko
Gerų žmonių: Raginės štai komtūras!
Dar įkaitu palieka
Gerasis mano brolis Zigmas!..
Bet išeities kitos aš nematau!
Duos Dievas, atvaduosime paskui.

RIMŠA

Tai ką pirmiausia mums dabar daryti?

VYTAUTAS

Visų pirmiausia negaišinti laiko:
Kiekvienas momentas labai brangus.
Mane pradėta jau įtarinėti,
Ir laukt rytojais – pavojinga!..
Ilgai nemąstę, dar šiandieną, net tuojau
Kryžiuočius pulkit iš kairės!
O aš iš dešinės, jau mūšiu prasidėjus,
Užduosiu smūgį su žemaičiais.
Tiktai greičiau, greičiau!

RIMŠA

Gerai! Mes nesugaišme, nes rimtai
Jau pasirengę esame į kovą.

Skubiai išeina

VYTAUTAS

Vienas, susimąstęs
Tai pirmas ir tvirtesnis žingsnis
Prie tikslo!.. Bet jo galas... dar toli!
Rods, būsiu kunigaikščiu Lucke ir Trakuos!
Bet man to maža!
O, yra paslapčių, kurias žmogus
Tik vienas sau į ausį pasakyti gali!
Ir tik savim vienu pasitikėjęs,
Prie tikslo eiti, eiti nesustojus!..
Ar bus tai veidmainystė?
Ar tik politika ir išmintis,
Kaip ordino mokykloj pas kryžiuočius
Išmokti teko, to aš nežinau!
Bet mano tikslo dar toli negalas
Su ordinu ir su Jogaila!

Jeina Celneris, Lankastras, Valenrodas, komtūras

CELNERIS

Matyti, ne per daug laimėjęs,
Net bėgte jų pasiuntinys išbėgo.
Na, ką gi jis čia pagiedojo?

VYTAUTAS

Paliaubų meldžia, dar kovon neprisirengę.

VALENRODAS IR LANKASTRAS

Cha cha cha! O ką? Ar mes nesakėme?

VALENRODAS

Per daug naivūs, jeigu mano,
Kad mes gaišuodami jų lauksme.

CELNERIS

Gerai! Rikiuokite kariuomenės dalis,
Nurodydami vietas jų pulkams ir vėliavoms!
Ryto į kovą stosme.

Išeina Valenrodas, Lankastras, Vytautas, komtūras

CELNERIS

Pats Dievas liudytojas mano,
Kad aš to kraujo praliejimo nesmi kaltas,
Kursai ryto įvykti žada:
Dariau aš viską, kad išvengčiau mūšio!..
O gal Jogaila, sužinojęs mūsų galią,
Bent paskutinėj valandoje susipras
Prieš juodą kryžių ir jo kardą nusilenkti.

Komtūras sugrįžęs, nedrąsiai, konfidencialiai

KOMTŪRAS

Didysis mūsų ordino magistre!
Ar tai nebūtų išmintinga, atsargiau,
Prieš mūšį man paliepus,
Kad Vytauto aš moteris paimčiau
Į savo ypatingą globą?Manau, tai būtų atsargiau.

Celneris tyli, paskui per petį komtūrą užgavęs

CELNERIS

Komtūre! e komtūre, ar tai tavo amžiui?
Ar tavo, kaip vienuolio, pašaukimui
Taip moterų likimą imt į širdį?!
Ar neįkrito jų katra į akį?..

Rimtai

Manau, kad Vytautui pačiam privalo jos rūpėti
Daugiau kaip svetimiams! Tai jo dalykas!

KOMTŪRAS

Jo Prakilnybė nesupratote manęs:
Sakau pabrėždamas, kad būtų mums patiems
Daug atsargiau laikyti savo rankose
Kaip įkaitus tas viešias.

CELNERIS

Jau nekantraudamas

Bet pats užsigeidei jas atgabenti čia!..
Tai ką? Ar jos pabėgti nori?

KOMTŪRAS

Aš to dar nesakau: bet juk tai galimas dalykas!
Manau, kad vis tik būtų atsargiau
Laikyt per mūsų jas arčiau globoj!..
Nedrąsiai
Ir tuo būdu užkirsti kelią
Visokioms galimybėms... Vytautui pačiam!

CELNERIS

Bet tu prieš Vytautą, komtūre,
Pasergėjau ne sykį, kažką lyg turi
Ir pats esi kurį jau laiką lyg ne savas!
Tai argi laikas kelt dabar prieš mūsų
Tą skaudų klausimą, o gal ir ginčą?
Ar negana ir taip vaidų jau mūsų tarpe?
Juk tas tikrai sukiršinti galėtų
Ir patį Vytautą, ir rasit dar kitus.
Galop kas Vytautą ten laukia?
Jogaila? Kurs, savim pasitikėjęs,
Ryto bus sumuštas ir sunaikintas!..

Pradedą eiti pro magistrą su vėliavomis kuopos, sveikindamos magistrą ir giedodamos: Christus ist erstanden⁵

CELNERIS

Verčiau, komtūre, paskubėk prie savo vėliavos!

KOMTŪRAS

Kaip norit, Jūsų Prakilnybe.
Aš tik manau, kad mano pareiga...

Išeina

---

⁵ *Christus ist erstanden* – „Kristus prisikėlė“.

Eina vėl kuopos pro magistrą, veda Lankastras. Toli pasigirsta ūžesys ir kiti balsai neaiškūs; tik galima suprasti: „Perkūne galingas ir karo dievaiti.“ Įbėga kryžiuotis ir sako magistrui

Nelaukdami rytojaus, netikėtai
Pirmi lietuviai pulti ėmė
Ir laužia kairį sparną.

LANKASTRAS

Pribėgęs

Kur Vytautas? Greičiau pagalbon su žemaičiais
Į kairį sparną! Vytautą greičiau!
Toj maišatėj tiktai jis vienas
Griežta energija grąžinti gali
Ir tvarką, ir kareiviams ūpą.

CELNERIS

Nebežinau nei pats, kur Vytautas!..
A, tiesa, sparnas dešinys tvarkyt jam pavesta.

Įbėgęs antras kryžiuotis šaukia

O, Vytautas apvylė, renegatas!..
Patsai iš dešinės užpuolė mūsų sparną!
Žemaičiai kaip pašėlę kerta.

LANKASTRAS

Kaip? Vytautas apvylė?
Stačiai iš rankų viskas puola!..
O kur Ragainės vėliava ir jos komtūras?

VALENRODAS

Įbėgęs

Mačiau komtūrą, kaip su raiteliais drąsiais
Smarkiausiai puolė ir mėgino
Suimti Vytautą, ir seserį, ir žmoną.
Ar žuvo, ar laimėjo, nežinau. Greičiau bus žuvęs!

CELNERIS

Imdamas sau už galvos

O, nelaimingas aš! Dabar jau viskas žuvo!
Gyvenimo nebėra man pačiam.

VALENRODAS

O vis tai bus svyravimai padarę
Ir tuščios be prasmės derybos!
Skaudžiai dabar, magistre, atsakysi
Prieš aukšto Tribunolo teismą.

CELNERIS

Žinau, žinau, kad suskaitytos

Jau mano valandos šioj žemėj!

KRYŽIUOTIS

Magistre, gelbėkis! Tik žirgo greitumu
Išbėgt gali nuo artimos mirties
Ar bent nelaisvės negarbingos.

Visi bėga

CELNERIS

Ne! aš galiu tik laisvas žūti!

Išeina su kardu

LANKASTRAS

Kuriems galams aš įklimpau į šitą purvą?
Kur vien tiktai intrigas bemačiau ir supuvimą,
Ir išnaudojimą kvailių Europoje aukų!..
O aš naivus sau ieškojau
Garsaus čia vardo, raitelio garbės!..

Visi bėga; pamažu ir Lankastras šalin nueina. Galop pasirodo žemaičiai su Vytautu priešaky, kirsdami bėgančius kryžiuočius, jų tarpe ginasi komtūras ir sužeistas krinta. Žemaičiai kirsdami gieda

Perkūne galingas ir Kove dievaiti,
Apsaugok pavojų žemaitį!
Mušk vokietį-gudą, kurs, rupūžė, žudo
Ir mus, ir tėvelių namus!
Mušk vokietį-gudą, kurs, rūpužė, žudo
Ir mus, ir tėvelių namus.

ŽEMAITIS

Vytautui

Šviesiausias mūsų kunigaikšti!
Ten sužeistas jau, rodos, mirtinai
Ragainės, sako, gul komtūras.

VYTAUTAS

Komtūras? Kaip? Ir sužeistas gal mirtinai?
Geriausias mano draugas-priešas!..
Pasilenkęs prie mirštančio
Atleisk, komtūre, man geriausias drauge!
Tikėk manim! O man labai skaudu,
Kad priverstas buvau tave apvilti!..
Bet argi aš galėjau, aš, lietuvis,
Parduoti savo šalį? pasielgt kitaip?

KOMTŪRAS

Suprantu viską... Teatleidžia Dievas
Ir tau... ir man!.. Man irgi!..

Aš daugel ką mačiau ir daug ką spėjau,
Tačiau tylėjau... per ilgai! Kodėl? Tai mano paslaptis!
Ir man kitos nebėra išeities,
Tik mirt... ir paslaptį nunešti su savim.

Miršta

VYTAUTAS

Sau

O kiek tai man brangių aukų kainavo!
Ir guli ant širdies... jos man
Uola sunkiausia, kaip koksai akmuo!..
O ar tai galas?..

Patylėjęs, kareiviams

Tai buvo vienas ordino geriausiųjų sūnų!
Pridenkite jo brangų ir garbingą kūną
Gražiausia švento Jurgio vėliava,
Sunkioj kovoj kryžiuočiams atimta!..
Paskui su tąja vėliava mes iškilmingai
Jo kūną ordinui su pagarba gražinsme.

Valandėlę visi tyli, apstoję pridengtą lavoną

VYTAUTAS

Lyg sau, nuleidęs galvą

O, taip skurdu ir taip skaudu,
Kad per lavonus reikia
Prie tikslo kai kada kilniausio žengti!..
Ir taip bus dar ilgai!

Pakėlęs galvą

Nusiraminkime tačiau ir būkim vyrai!
Laimėjome! Dabar gana
Beprasmių, kruvinų aukų!
Į ragą pūskit mūsų galui!
Triskart ragas girdis
Tai jūsų patvara, žemaičiai,
Gražina brangią man tėvynę!

ŽEMAIČIAI

Valio, šviesiausias mūsų kunigaikšti!

JŪ VIENAS

Jei vėl kada reikės, pašauk!
Mes už Kęstučio ir Birutės sūnų
Guldysime drąsiai galvas!

VYTAUTAS

Kas žino? Gal kada reikės!

ANTRAS ŽEMAITIS

Didysis Lietuvos ir mūsų kunigaikšti: valio!

VISI

Valio! Valio! Valio!

VYTAUTAS

Didysis Lietuvos ir Vilniaus kunigaikštis,
Dabar Jogaila: jam Valio!

Jeina Jogaila su Skirgaila; visi šaukia

Valio! Valio!

JOGAILA

Paduodamas Vytautui ranką
Trakų ir Lucko kunigaikšti, man atleisk!
Aš daug kuo kaltas... Nors mažiau,
Ne kaip kad žmonės mano.

VYTAUTAS

O kas be kaltės bus iš mūsų?
Atleiskim viens kitam, užmiršę viską!
Valio didysis mūsų kunigaikštis
Ir Lenkų būsimas karalius!

VISI

Valio! Valio!

JOGAILA

Veidas nušvitęs
Jei aš karalius, Vytautas tada
Lietuvių ir Gudų didysis kunigaikštis!
Ir Vilniuje ant Gedimino sosto!

VISI

Entuziastiškai

Valio! Valio! Lietuvių ir Gudų didysis kunigaikštis!

Debesys pradeda dangų aptraukti, iki akto galo visai aptemdo dangų, saulei nusileidus

SKIRGAILA

Aš protestuoju. To negali būti!
Juk man pirmiau žadėta...
Ir Julijonos, motinos, vardu,
Ir savo, ir sesers vardu
Griežčiausiai protestuoju! To nebus!

JOGAILA

Ramindamas Skirgailą

Juk aš dar niekam nedaviau raštu diplomo!

Tai kam prieš laiką drumsti
Taip gražią, iškilmingą dieną?
Jei būsiu Lenkų jau karalium,
Tai tuomet pažiūrėsmė!..

SKIRGAILA

Vis vien aš protestuoju; kam pirmiau žadėta,
Privalo būti irgi ištesėta!
Juk aš ne vaikas, kad manim kas žaistų!
Galop ar aš, ar Vytautas
Tau bus, Jogaila, artimesnis brolis?

ŽEMAIČIAI

Mes irgi savo kunigaikščio
Pažeminti neleisme.

SKIRGAILA

Su panieka

Žemaičiai? Kas jūs man, žemaičiai!
Stos už mane visi gudų kraštai.

RIMŠA

Ir vėl audra iš naujo slenka!
Kada, kada tvirtos sulauksime valdžios?

IV AKTAS

Plocke mozūrų kunigaikščio Jonušio rūmų salė. Jonušis sėdi aukštoje kėdėje atsilošęs; Danutė prie verpstės, ant grindų žaidžia dvi dukteri

DANUTĖ

Aš taip džiaugiuosi, kad galop tautiečiai
Krikščionimis jau tapo. Vakarų Europa
Daugiau nebežiūrės į juos kaip į pagonius!
Kryžiuočiai patys liausis juos užpuldinėję.

JONUŠIS

O vis tik didis jų magistras Valenrodas,
Nors buvo kviečiamas į krikšto tėvus,
Į Krokuvą atvykti neatvyko:
Matyt, lietuvių krikštas ne per daug patiko!

DANUTĖ

Patylėjus

O kokios buvo gražios, puikios
Ir pačios iškilmės, kad su Jadvyga
Į Lenkų sostą sėdosi Jogaila,
O jam dviejų tautų atstovai siekė!..
Tik iškilmę bent kiek gal sudrumstė Skirgaila,

Stačiatikiu palikti užsispyręs.

JONUŠIS

Jums, moterims, patinka vis, kas žiba!
Taip greitai užmiršai, kad tavo tėvą
Tas pats Jogaila liepęs nužudyti!
Ir brolius privertė slapstyti pas kryžiuočius!..
O štai dabar džiaugies kaip vaikas jo blizgučiais:
Kaip jis į Lenkų sostą sėdos!..

DANUTĖ

Užmiršt neužmiršau! Tik kaip krikščionys
Atleist privalome didžiausiems kaltininkams:
Pats Vytautas bučiavos su Jogaila,
Taikoj gyvent žadėdami kaip broliai;
Tasai, kaip Lenkų Krokuvoj karalius,
O brolis Vytautas (taip žmonės sako),
Kaip didis Vilniuje Lietuvių kunigaikštis.
Į žaidžiančias mergaites
Kodėl, mergytės, žaisti jūs nenorit
Su tais atvykusiais svečiais broliukais?
Jurgelis ir Jonelis Vytaučiukai
Be jūsų gal kur nuobodžiauja.

MERGYTĖS

Kad mes jų nesuprantame kalbos:
Jie lenkiškai kalbėt nemoka!

DANUTĖ

Bet jie mandagūs ir geri vaikučiai!
Ar bėkite su jais pažaisti;
Ar bent pas Nastę ir Ringailę:
Su joms susikalbėsite.

Mergytės išbėga

JONUŠIS

Jau vaikščiodamas
Kad tapo Krokuvoj karaliumi Jogaila,
Tai man tik apmaudas gal kilti:
Aš to jam neužmiršiu niekadoms!
Juk man jįsai išplėšė Piastų sostą!..
Kad tik nebūčiau keršto jo bijojęs,
Per iškilmes jis Krokuvoj manęs nebūtų matęs!.
Bet ir su Vilnium dar visai gal būti:
Juk žinome visi, kiek pastovus Jogaila!
Skirgaila irgi ne taip lengvas nusilenkti!
Bus Vytautui sėdėti Vilniuje nelengva!
Gal teks ir per lavonus žengti!

DANUTĖ

Apsaugok, Viešpatie! Aš vis tik sau manau,
Kad Lietuvoj dabar
Daug kas atsimainys gerojon pusėn,
Susidraugavus jai su Lenkais katalikais:
Kryžiuočiai liausis jąją puldinėję;
Pačioj gi Lietuvoj turės paimti viršų
Lietuviai katalikai, ne stačiatikiai gudai!..
Todėl tai ir Skirgaila (rods) įgėręs
Per iškilmes su Vytautu bučiavos
Ir Vilnių jam užleist pasižadėjo.

JONUŠIS

Taip! Taip! Bučiavos! Bet rytoj išsiblaivys
Ir vélei Julijonos, motinos, klausys!
O ta ne taip per daug lanksti,
Net Krokuvon važiuoti atsisakė!..
Galop kas man galvoj! Tegul sau pešas!
Tik tas man pikta, kad jie pešas,
O aš paskui turiu dėl jų kentėti!
Ar ne per juos ir Krokuvos nustojau sosto?

JUOKDARYS

Jėjęs žiovauna

Politika! Vis ta politika! Visiems ji atsibodo!
O ypač mums, netekus aukšto sosto,
Besnaudžiant ir svyruojant,
Kitus bekritikuojant!..
Taip lengva ant kitų nuversti viską:
Visi kiti, tiktai ne mes kalti.

JONUŠIS

Supykęs

Kai man, akiplėša, per daugel įkyrėsi,
Ne pro duris, tiktai pro langą
Šunims išmesti liepsiu,
Bent kartą ištesėjęs, ką sakau.

JUOKDARYS

O vis tik be manęs bus nuobodžiau gyventi:
Nebus ant ko tada nuverst bėdos.

DANUTĖ

Geriau mums pasakyk, kvailuti!
Ką veikia mūsų viešnia,
Atvykusi, jau, rodos, mėnuo,
Iš Lucko su vaikais?

JUOKDARYS

Ką bedarys? Jurgelis ir Jonelis

Dažniausiai ginčijas: atimsią neatimsią
Nuo savo dėdės, nuo Skirgailos,
Vilniaus sostą!

JONUŠIS

Tai argi Vilniuje sėdėtų jau Skirgaila?

JUOKDARYS

O kas juos su tais sostais suvaikys?
Ar ne geriau, kad jų visai nebūtų?..
Kunigaikštietės Nastė ir Ringailė
Vėl ginčijas dėl savo jaunikaičių!
O kunigaikštienė Ona Vytautienė
Dažniausiai vis pro langą žiūri,
Ar neatlėks nuo Vilniaus koks paukštelis
Ir neatneš iš ten geros žinėlės.

JONUŠIS

/ Danutę

Reikėtų atviriau su ja pasišnekėti!
Čia kažkas slepiama nuo mūsų!
Ar tik nebus jie vėlei susipykę?
Bijau, kad mūsų jie, kaip ir anuomet,
Į kokį savo ginčą neįtrauktų:
O tu paskui daugiausia nukentėsi!

DANUTĖ

Kad būtumei su Vytautu nuo pat pradžios
Iš vieno ejęs, viskas būtų virtę gal kitaip:
Reikėjo Vytauto žvaigžde daugiau pasitikėti.

Įbėga linksmutės Ringailė ir Nastė

NASTĖ

Šitai kur juokdarys! Prajuokink, meldžiamasis,
Tetutę mano, gerbiamą Ringailę!
Taip nusiminiusi, kad Enriko, jaunikio,
Atvykusi į Plocką, čia nerado:
Dvasiškiu, sako, tapęs!
Cha cha cha!

RINGAILĖ

Sau juokis! Juokis! Jei tik panorėsiu,
Tai Romos papa jį atleis nuo kunigystės.

JONUŠIS

Ne, to nesitikėk, kunigaikštyte!
Nei Roma neatleis jo nuo šventimų!..
Galop jis ir dalies bemaž kaip atsisakė:
Mozūrų jau ir taip ne kas kunigaikštija!

RINGAILĖ

Kaip? papa neatleis?.. tai ir nereikia!
Gana ir Lietuvoj jaunikių kunigaikščių!..
Bet papa, aš manau, geresnis bus už dėdę,
O josios sužieduotinis Maskvos Vosylius, –
Cholopų ir muzikų būsiąs caras!..
Kursai kasmet į Aukso Ordą
Totoriams rubliais siunčia duoklę...
Puikus man vyras – pravoslavų ir cholopų viešpats!

NASTĖ

Išdidžiai

Bet tie muzikai savo kaktomis
Muš prieš mane paklonus iki žemės
Ir ją bučiuos suklaupę;
Nes aš – duktė jų didžio hospodaro.

RINGAILĖ

O aš sesuo ir tau teta!
Tai tu bučiuok man ranką!

Abidvi dainuoja

Augino motutė dukrelių dvi, dvi,
Jų šilko plaukeliai rusvi, oi rusvi!
Oi dūda, ai dūda: plaukeliai rusvi!

Atjojo piršlyboms jaunikių du, du,
Iš svetimo krašto: abudu gudu!
Oi dūda, ai dūda: abudu gudu!

Tas apvalus, drūtas iš miesto Maskvos,
Turtingas, galingas, tiktai be galvos!
Oi dūda, ai dūda: tiktai be galvos.

Antrasis laibutis, mozūrų šalies,
Meilutis, linksmutis, tiktai be dalies...
Oi dūda, ai dūda: tiktai be dalies.

Abidvi juokias ir klausia juokdario

RINGAILĖ IR NASTĖ

O tu kodėl nenori juoktis, juokdary?

JUOKDARYS

Patylėjęs, staigiai

Cha cha! O juokis, juokdary, ir tu, ir tu!
O juokis, juokis, juokis!.. iš juokų!

RINGAILĖ IR NASTĖ

Nustebusios

Kodėl tu, juokdary, juokies?.. iš mūsų?

JUOKDARYS

Kodėl juokiuos? Juokiuos dėl to, kad juoktis,
Manau, kai kam šiandieną dar per anksti!

Jeina nepasergiama Ona Vytautienė

RINGAILĖ

Ar juoktis mums, sakai, per anksti?

JUOKDARYS

Taip aš manau! Nes nei vienos tėvelis
Ir nei kitos brolelis
Dar nėra Vilniuj hospodarų!..
Tiktai kely?
Kreipdamasis į Oną
Ar ne tiesa, kunigaikštienė?

ONA VYTAUTIENĖ

Nusigandusi

Iš kur žinai? Kas sakė? Gal žinai ką nauja?

JUOKDARYS

Ar juokdarys ką žino? cha cha cha!
Ir daug, ir nieko jis nežino. Cha cha cha!

Išbėga

RINGAILĖ

Visai jis kvailas: juokias ir nežino ko!..

ONA VYTAUTIENĖ

Į Jonušius, nerami

Gal apie Vytautą kas nauja sužinoti teko?

DANUTĖ

O kas? Ar vėl kokia nelaimė? Vėl kas nauja?

ONA

Taip! Vėl... ir nežinau, kada ir bus joms galas!
Stačiai išgraužė jos man smagenis,
Naktų nemiegant ir visur pavojų matant!
Kad bent žmogus žinotum,
Ko laukt rytoj ir ko tikėtis.

DANUTĖ

Bet mes nežinome dar nieko, nesuprantam,

Kame dalykas? Kas? Kokia nelaimė?

ONA

Lig šiolei niekam nieko nesakiau:
Reikėjo, kad lig laikui
Paliktų viskas paslapy!..
Ilgiau nebegaliu savy taip krimstis:
Stačiai nebeturiu jėgų, nuvargus!
Galop dabar nebėra nė prasmės beslėpti;
Lig šios dienos turėjo viskas
Ar šiaip, ar taip jau pasibaigti.

JONUŠIS

Vėl nesusipratimai su Jogaila?

ONA

O nesusipratimai!.. Kad tai būtų tik nesusipratimai!
Bet čia kažin koks velnias viską drumsčia:
Ar Julijona, motina, ir jos sūnus Skirgaila?
Ar gal kryžiuočių kerštas ir intrigos?
Tik viską suka, painioja ir maišo...
Kad aš tai, rodos, būčiau jau seniai
Numojusi ant visko ir rankas nuleidus!
Bet Vytautas jau kartą užsispyręs...
Nenusileidžia niekados!

JONUŠIS

Mes vis tik ne per daug suprantam,
Kame dalykas? Kas įvyko nauja?

ONA

Nemaž reikėtų laiko visa apsaityti.
Kreipdamasi į Ringailę ir Nastę
Nebūtų reikalo jums viso to klausyti.

RINGAILĖ IR NASTĖ

Ar mes maži vaikai?

RINGAILĖ

Jei to reikės,
Mokėsime vėlei pas kryžiuočius bėgti!
Mes ne ištižėlės, tiktai verkšlent merginos!

ONA

Galop, ar šiaip, ar taip, šiandieną jau turėjo
Įvykti dvikova, nors nežinau, kaip baigės;
Tai nėra ir prasmės ilgiau ją slėpti.

DANUTĖ

Mes vis tik nesuprantame lig šiolei,

Į kokią dvikovą? Su kuo? Dėl ko?
Lyg būtų Vytautas kovoti stojęs!

ONA

Per iškilmes mat Krokuvoj Jogaila
Pasižadėjo Vytautui pavesti Vilnių
Su sąlyga: Skirgailai Kijevą užleisti!..
Tačiau diplomą jam įteikt atidėliojo.

JONUŠIS

Dėl Vilniaus amžinos varžytynės
Ir buvo, ir tur būti amžiais bus.

ONA

Bet vos tik Julijona sužinojo!
Sumišo viskas! Ir Jogaila siūlo,
Kad Vytautas priimtų bent tuo tarpu
Ne Vilnių, ne Trakus, tik Lucką su Voluine.

DANUTĖ

Stebėtinas Jogailos ir nepastovumas!

ONA

Ir kiek tai teko man ir verkti, ir maldauti,
Iki galop jam Vytautas sutiko
Nekelti ginčų dėl šventos ramybės
Ir Lucku pasitenkinti tuo tarpu...
Ir rodės man, kad prasidės
Dabar gyvenimas ramesnis ir lygesnis
Po tiek kančių ir neramumų,
Anuomet pas kryžiuočius iškentėtų!..
Bet kur tau? Nei Žemaičiai
Klausyt Skirgailos nenorėjo,
Nei pats Skirgaila Vilniaus soste
Nesijautė pakankamai ramus ir tvirtas,
Kol Vytautas jo kaimynystėje sėdėjo.

JONUŠIS

Tai ką gi? Net iš Lucko
Išmesti pasiryžo? O Jogaila?

ONA

Jogailai Vytautas įskūsta,
Kad su Maskvos didžiuoju kunigaikščiu
Prieš jį lyg slaptą sutartį padaręs;
Kas mums sapnuot nesisapnavo.

JONUŠIS

Bet negi visa tai iš piršto ir išlaužta?
Tik pamatas šioks toks turėjo būti

ONA

Jei nori, pamatas visuomet atsiras!..
Pagrįždamas į Maskvą iš Rumunų,
Dimitro Doniškio sūnus Vosylius
Susižiedavo štai su mūsų Naste,
Kaip išmintingą, Sofijos vardu ją pavadinęs.

NASTĖ

Ironiškai

Taip! „Išmintinga“!.. Jis gerai suprato,
Kad aš ant mažo piršto jį sau apvyniosiu!

ONA

To buvo jau gana, kad mus įtartų!
Pareikalauta, kad į Krokuvą atvyktų
Pats Vytautas ir ten ištikimybę jiems prisiektų!
To buvo Vytauto savimeilei per daug!
Galop Kęstučio grėsė Krėvėje likimas!
Pasiūsta Krokuvon tada
Geriausias mūsų tarnas Kurča;
Bet jį ten nukankinta mirtinai
Betardant, kad jis paslaptį išduotų,
Kurios visai nebūta!

NASTĖ

O, to aš neužmiršiu niekad
Skirgailai ir pačiam Jogailai,
Maskvoj cariene tapus.

ONA

Dabar kitos nebėra išeities,
Pasakė Vytautas: tik kai aš tapsiu
Ginkluota kumštimi Jogailai lygus,
Tik tuomet jo nepastovumo nebijosiu:
Jam Krokuva ir Lenkai,
O man privalo atitekti Vilnius!

JONUŠIS

Bet ką gi jis su savo Lucku ir Žemaičiais
Prieš susitelkusius Jogailą ir Skirgailą
Kovoti bekovos? Juk tai beviltis darbas?

ONA

Aš to tai nežinau; tiktai žinau,
Kad, vieną kartą ką nutaręs,
Jisai prie tikslo eina užsimerkęs!
Ir nėra tos jėgos, kuri galėtų
Jį sulaikyti arba atkalbėti!

JONUŠIS

Tai ką gi? Ir pradėjo karą? Vienas pats?

ONA

Taip! Vienas pats paimti Vilnių pasiryžo,
Kaip kitą kartą jo tėvas Kęstutis,
Šiaudų vežimuose ginklus paslėpęs
Ir netikėtai raiteliais apsupęs miestą!..
Ir štai aš negaliu naktų užmigti
Iš rūpesnio, vis laukdama žinios!
O gal ką žinote? Neslėpkite, meldžiu!
Juk klausimas galop turėjo,
Ar šiaip, ar taip, lig šiolei išsispręsti.

Jeina netikėtai Enrikas, Jonušio brolvaiškis

DANUTĖ

A, Enrikas iš Krokuvos! Kuriais keliais?
Taip netikėtai!

JONUŠIS

Tikrai taip netikėtai!

ENRIKAS

Pasisveikinęs su Jonušiais, į Oną
Aš taip skubėjau, sužinojęs netikėtai,
Kad tamstos čia atvykusios.

ONA

Ir Krokuvoje žino, kad mes čia?
O gal ką ir daugiau esi girdėjęs?

ENRIKAS

Onai
Na ką gi veiksi negirdėjęs.
Sveikindamasis su Ringaile
Koks aš laimingas! Vėlei po tiek metų!
Po tiek margam pasauly sūkurių!
Kaip šypsena pavasario saulutės
Ir kaip jaunų dienų svajonę
Matau tave, brangi Ringaile!
Ir tiek iš karto veržias man jausmų,
Kurių išreikšt nemoku, nepajėgiu!..

RINGAILĖ

Linksmi
O, sveikas, sveikas kunigaikšti!
Sakei anuomet, kad daugiau nesusitikime
Šiame pasauly! Štai ir susitinkam!

JONUŠIS

Enrikui sarkastiškai

Gražių gi Krokuvos teologai dalykų
Tave kalbėt išmokė, kaip matau,
Gražioms mergaitėms!

ENRIKAS

Aš ne visai dar kunigas ir kunigu galiu nebūti;
Likimas mano štai kunigaikštės,
Brangios Ringailės, rankose.

JONUŠIS

O gal ir ne vienos kunigaikštės rankose:
Yra dar Roma, yra dėdė.

ENRIKAS

Manau, dėdyte, Roma dispensuos.

JONUŠIS

Ne, Roma savo kanonų nelaužo
Be priežasties rimtos.

ENRIKAS

Tarytum dėdė ką turėtum prieš mane.

ONA

Ar, mielas kunigaikšti, Krokuvoj neteko
Ko apie Vytautą išgirsti?

ENRIKAS

Aš, tiesa, nuo politikos labai nutolęs!
Bet vis tik apie Vytautą girdėti,
Ką veiksi negirdėjęs! Lenkai juo visi
Ir gėrįsi, ir tartum kažko bijo.

ONA

O susimildamas, mielasis kunigaikšti,
Tiktai neslėpdamas, sakyk man viską,
Nors būtų tai žinia ir nelaiminga.

ENRIKAS

Nustebęs

Kaip? Nelaiminga? Ką tai reiškia?
Gal kas nepaprasta?.. Aš nieko nežinau.

ONA

Bet ką gi apie Vytautą girdėjai?

ENRIKAS

Girdėjau, kad iš Lucko kelias į Trakus,

Tai aš kunigaikštytės čia, brangios Ringailės,
Atminęs sąlygas, anuomet pastatytas,
Ir kupinas vilties dabar atvykau
Į Plocką pažadus anuos priminti.

ONA

Nusiminusi

Tik tiek girdėjai!

Čia pasigirdi kieme bildesys. Nastė, pro langą pažvelgus, sušunka

NASTĖ

Bet štai atvyko ir tėvelis

Su raitelių nedidele kuopele.

ONA

Dievuliau, ar tik vėl nebus kokia nelaimė?

Širdis nujaučia kažką ne gerovei.

Bėga pasitikti: Ona, Nastė, Danutė, Jonušis; pasilieka Ringailė ir Enrikas

ENRIKAS

O, tark, kunigaikštyte, savo brangų žodį!

Nuo jo priklauso, kaip giedra nuo saulės,

Visa juk mano ateitis, likimas visas:

Ar būti man laimingam, ar gyvatą visą

Vienam blaškytis taip kaip tam laiveliui

Audroj be prieplaukos, be uosto!..

RINGAILĖ

Bet, kunigaikšti, pats manęs išsižadėjai,

Dvasiškių luomą pasirinkęs.

ENRIKAS

Išsižadėt, užmiršt, brangi Ringailė,

Ne, niekados ir nieku būdu negalėjau.

Tik visiška beviltė ir skaudus nusiminimas

Mane pastūmė į tą kelią!

Nes kas gi, pasakyk, tikėtis begalėjo,

Kad Vytautas laimingai vėl kada

Sugrįš ir atstatys sudegintus Trakus?

Bet ir dabar, brangi Ringailė,

Aš iš pusiaukelio sugrįžti dar galiu;

O Roma mūsų laimei negi bus

Beširdžiu tėvu?

RINGAILĖ

Aš, mielas kunigaikšti, niekados

Nebemainau jau sykį duoto žodžio.

Jei tik sugrįš laimingai brolis

Į Vilnių ar bent į Trakus...

ENRIKAS

O, koks šiandieną aš laimingas!
Duok brangią pabučiuot rankutę
Kaip ženklą mūsų sutarties!

RINGAILĖ

Ne, ne! mielasis kunigaikšti!
Mūsiškiai vyrai nebučiuoja
Mergaitėms rankos.
Tas vyrui kaip ir nepritinka,
Bet eikim pasitikti brolio!

Išeina abudu; įbėga juokdarys pranešti, kad Vytautas atvyko

JUOKDARYS

Atvyko Vytautas, Trakų ir buvęs Lucko kunigaikštis!
Dabar...
Žvalgos, nieko neradęs
Bet jų čia nėra! Tyla... Tyla... ne visados gera byla...

Pauzė

Ir vėl kaip viesulas nerimstąs karžygys
Sudrums nurimusio gyvenimo kempelį!..
Tiek vėl kančių, kovų, nelaimių
Ir kraujo latakų, beprasmių keršto!..
Ir kam? Kuriems galams? Kad juos paskui
Istorija paskelbtų didžiaviriais!..
Ir skundžiasi paskui sau žmonės,
Kam žemė – ašarų pakalnė! Cha cha cha!

Išgirdęs daug balsų ir grįžtant visiems, juokdarys pasišalina

VYTAUTAS

Ir vėlei visas mano rūmas griuvo!

ENRIKAS

Sau

O nelaimingas aš! Matyt, ir mano toks likimas!

JONUŠIS

Ar ne geriau gal būtų šauktis
Maskvos pagalbos? Juk Dimitras,
Taip sakant, kaip ir giminaitis.

VYTAUTAS

Ne, ne!.. Jis gali man tik užeigą pasiūlyt,
Bet karo dėl manęs jis nepradės:
Jisai bent kiek dar ir totorių bijo!
Galop greičiau užtars Skirgailą pravoslavą!

JONUŠIS

O ką gi aš galiu, nors ir labai norėčiau?
Jogaila ir Skirgaila mum abiem
Neduos ramumo ir išvys iš Plocko.

VYTAUTAS

Žinau, žinau! Bet kas daryti!
Tik reikia išeities ieškoti!
Negi į žemę lįsi gyvas!

DANUTĖ

Aš taip manau: ar vyras negalėtų,
Kaip Piastų giminaitis,
Į Krokuvą nuvykęs, per Jadvygą
Paveikti į Jogailą, kad užmirštų viską!
O Enrikas bent per dvasiškių luomą
Į dvarą irgi gal paveiktų.

JONUŠIS

Svyruodamas
Aš nežinau!.. aš rasit pagalvosiu!

ENRIKAS

O aš iš savo pusės visą širdį dėsiu!
Bet ar kas gelbės, irgi nežinau.

VYTAUTAS

Ne, tas negelbės nieko!
Juk Krokuvoje ne Jogaila, ne Jadvyga:
Ten valdo lenkai-patarėjai:
O jiems Skirgaila, niekšas, parankesnis,
Kuriam ir Lietuvos garbė, ir josios teisės
Mažiau berūpi negu midaus taurė.

DANUTĖ

O vis dėlto ar kenktų pamėginti?

VYTAUTAS

Energingai vaikščioja
Ne, su Jogaila taikintis nenoriu:
Geruoju susitart su juo nesusitarsi;
Jį galima tiktai priverst; ir aš
Kitos sau išeities nebematau,
Kaip vykti vėlei pas kryžiuočius!

VISI

Kaip? Bėgti vėlei pas kryžiuočius?

DANUTĖ

Juk tai stačiai savižudystė!
Juk jie dar nepamiršo tavo apvylimo!
O keršyti skaudžiai kryžiuotis moka!

ONA

Dievuliau, vėlei pas kryžiuočius!
Mane net šiurpulys sukrato, tik atminus,
Kiek ten reikėjo iškentėti!
Kiek veidmainystės, vargo, baimės!

VYTAUTAS

Kas reikia, reikia: užsimerkęs eik!..
Jei nepakars iš karto Valenrodas,
Tai įsitikins pats, kad aš jam reikalingas
Prieš Lietuvą pradėti karą.
Tada ir su Jogaila bus kita kalba!

Įbėga juokdarys, nusigandęs

JUOKDARYS

Šviesiausias kunigaikšti, priešą vydami,
Skirgailos peržengė pulkai mozūrų sieną!
Keli kareiviai net ties mūsų rūmais atsidūrė!

JONUŠIS

Nustebęs

Bet kaip aplenkti jie galėjo
Sargybą mūsų, nesuprantu.

VYTAUTAS

Sarkastiškai

Sargybą? Priešas nesiklausta,
Ar teiksis jį praleisti?

Visi nusigandę; tik Vytautas gana ramus; pasigirsta balsas

MOTERYS

Dievulėliau, kas gi bus dabar?

JONUŠIS

Į Vytautą

Tikrai, sakyk, kas bedaryti.

Į duris plaktuku tris kartus pabeldžiama. Vytautas, išsitraukęs kardą, prieina ir atidaro duris; įeina keturi ginkluoti gudai

VYTAUTAS

Pirmyn nė žingsnio! Ar tuojau mirtis!..
Kaip jūs išdrįsote ginkluoti
Be karo įsiveržt kaip užpuolikai

Į svetimus čia rūmus?

GUDAI

Mes ne kareiviai! Mes pasiuntiniai.

JŪ VIENAS

/ Vytautą

Skirgaila, Vilniaus kunigaikštis ir valdovas,
Mozūrų kunigaikščiui liepia ir įsako
Tuoju mums Vytautą išduoti!
Jei ne, bus nubausta šalis karu.

JONUŠIS

Ir ką gi jiems beatsakyti?

VYTAUTAS

/ gudus

Tuoju praneškite Skirgailai,
Kad Vytautas pabėgo pas kryžiuočius,
O aš, Jonušis, vykstu pas Jogailą
Į Krokuvą ten pasiskųsti ir paklausti,
Ar tai su jo žinia ir leidimu Skirgaila
Be reikalo užpuolė mano žemę?

GUDAI

Gerai! Mes klausome!

VYTAUTAS

Jiems išeinant

Ir man žiūrėkite: daugiau nė žingsnio
Į mano Plocko kraštą!

Juokdarys irgi išeina

VYTAUTAS

Dabar gaištuoti nėra laiko:
Greičiau kelionėn!
Vienam į šiaurę, o kitiems į pietus.

JONUŠIS

Argi tikrai kitos nebūtų išeities?
Aš vis tik neturėčiau tiek drąsos
Vėl bėgti pas kryžiuočius!

VYTAUTAS

Ar žūt, ar būt. Nuleisti rankų nemanau.

ONA

Dievuliau, vėl iš nauja prasidės kankynės!
Vėl laukia kruvinos Golgotos kelias!

Kaip paukščiai išguiti iš savo lizdo,
Kada, kada sulauksme šviesesnių dienelių?
Kada gi patekės užtemusi saulutė?

VYTAUTAS

Bet jūs gi čia palikste su vaikais!
Skirgaila neišdrįs užpulti moterų vienu,
Žinodamas, kad čia manęs nėra.

ONA

O koks gyvenimas, mums atsiskyrus nuo tavęs?
Pats nežinojimas, kas dedas su tavim,
Baisiausias pieštų mūsų sąmonei vaizdus,
Kankindamas mus dieną naktį!
Ne, ne! geriau matyti savo akimis,
Kas laukia ten, kryžiuočių tarpe.

RINGAILĖ IR NASTĖ

Mes irgi čia nepasiliksme.

VYTAUTAS

Desperatiškai numojęs ranka
Su moterimis ginčytis nemoku:
Darykit sau, kaip žinot pačios!
Tiktai, kad man paskui su jumis nebūtų vargo!
Atminkite, kad tarp kryžiuočių
Gyvenimas nebus saldus!

Išeina

ENRIKAS

/ Ringailę
O kaipgi mes, brangi Ringaile?

RINGAILĖ

Aš, mielas kunigaikšti, savo žodžio
Mainyti negaliu, nors plyštų man širdis;
Dabar aš vėl klajūnė, tau nelygi!
Laimingos, kunigaikšti, tau kelionės!

Visi išeina

DANUTĖ

Palikusi viena
O laimink, Viešpatie, keliaujančiųjų žingsnius
Ir būk jiems gailestingas, Visagali!..
Palieku aš viena... ir nežinau,
Kam bus dabar gyvenimas sunkesnis:
Ar jiems svetur? ar man namie našlaitei?
Vargų vargai šioj ašarų pakalnėj,

O kaltas, Dievas žino kas,
Kad žmonės kenčia ir kitus kankina!
O gal taip reikia?..
Kad nuolatinėje kovoje
Ir bręstų, ir tvirtėtų mūsų jėgos!..

V AKTAS

Tolimesnėje perspektyvoje senas Kaunas matosi nuo Slabados pusės; Nemuno ir Nerio pakrančiais kariuomenės stovyklos; dar arčiau rengiami skobniai garbės stalui; Valenrodas – d[idysis] magistras ir Vytautas

VALENRODAS

Galop pasieksme nebeužilgo tikslą:
Štai Kaunas – viso krašto raktas!
Dar kelios dienos, ir jis mūsų!..
Ligšiol kas užkariauta – mano.
Už Kauno – Vilnius ir už Vilniaus –
Tai tavo, kunigaikšti, prasidės valstybė,
Kurią bežiūrint užkariausme!
Jogailai ir jo broliams bus gana
Ir Lenkų apkarpytos karalystės.

VYTAUTAS

Už pažadus dėkingas Jūsų Prakilnybei,
Kada vertai mokėsiu atsilyginti?
Pasielgei, valdove, su manim
Kaip tikras didžiavyris,
Užmiršęs mano neištikimybę,
Kad ordiną anuomet aš apvyliau.

VALENRODAS

Užgaudamas per petį Vytautą
Gana! Užmirški, kunigaikšti,
Kaip užmiršau ir aš. Kas žiūri kiek toliau,
Tam mažmožiai nerūpi; tas iš anksto
Į juos su nuolaida kaip tėvas žiūri.

VYTAUTAS

Aš, tiesą sakant, ir ne Jūsų Prakilnybę,
Tik amžinatils Celnerį anuomet
Nelaimėje esmi apvylęs;
Bet kas gi mūsų nesuklumpa kai kada?

VALENRODAS

Gerai sakai: tik Celnerį esi apvylęs,
Kurs ordino didžiu magistru
Kaip reikiant nemokėjo būti.
Mane, manau, gal ne taip lengva

Apgauti ar apvilti pasisektų.

VYTAUTAS

Ne tik vardu, – ir veikalais esi
Tikrai didžiu magistru,
Ir ordino istorijos raštuos,
Be abejo, paliksi savo vardą,
Stambiomis raidėms įrašytą.

VALENRODAS

Duok Dieve!.. Bet mes apie tai
Dabar nebekalbėsime; tekalba
Paskui istorija! Dabar kas kitas
Man rūpi: čia, akivaizdoje Kauno,
Šiandieną aš iškelti įsakiau
Visai kariuomenei, visiems svečiams
Nepaprastą, istorišką, taip sakant, puotą,
Kokios dar ordinas lig šiolei nėra matęs:
Mat reikia didžio, įspūdingo gesto
Ir pasirodyti atvykusiems svečiams!..
Aš noriu, kad visiems tą dieną
Taip lygiai būtų linksma kaip ir man!
Šiandieną, aš jaučiau, kad niekam nieko
Aš, rodos, negalėčiau atsakyti.

VYTAUTAS

Nenoriu išnaudoti, Jūsų Prakilnybe,
Plačios širdies ir taip kilnios sielos.
Tiktai gailiuos, kad mano žmonai
Ir mano giminaičiams gal neteks
Pasigėrėti tuo nepaprastu garbės stalu.

VALENRODAS

Šypsodamas ir vėl per petį paliesdamas
Ir to nepamiršau: ir seserį, ir žmoną
Marčelgai įsakiau pakviest; jau gal atvyko
Šio pokylio, kaip sakant, papuošimui.
Manau, už tai nepyksi, kunigaikšti!

VYTAUTAS

Kur pyksi? Vien tik ačiū!.. ir stebiuosi,
Kaip Jūsų Prakilnybė jau iš anksto
Numato viską ir kiaurai supranta
Visas žmogaus širdies gilybes!.. Brolio Zigmo
Aš irgi taip seniai esmi nematęs,
Kaip ir vaikučių savo!

VALENRODAS

Ne! Jo, kaip įkaito, aš negaliu paleisti;
Vaikučiai irgi Karaliaučij tesimoko

Kalbėti vokiškai ir melstis: „Vater unser“⁶!
Ką jiems tie pokyliai, triukšmingos puotos!
Paspėsi! Bus laiko, kai paaugs!

VYTAUTAS

O žinoma!.. Tik aš jų taip seniai
Nebemačiau!.. ir taip jų išsiilgau.

VALENRODAS

Taip, taip!.. Bet vis tik atsargumas reikalauja!..

KRYŽIUOTIS

Jėjęs

Didysis švento ordino magistre!
Jonušio brolvaiškis, iš Krokuvos atvykęs,
Pasveikinti norėtų Jūsų Prakilnybę;
Ką tik dabar su juokdariu atvyko.

Vytautas nusisuka į šalį

VALENRODAS

Kaip? kas? Jonušio brolvaiškis? Koksai?

KRYŽIUOTIS

Na Henrikas, mozūrų buvęs kunigaikštis;
Dabar dvasiškis nedvasiškis.

VALENRODAS

Gerai! Jis gali nors tuojau...

Kryžiuotis išeina

Šiandieną negaliu aš niekam atsakyti.
Gal nori, kunigaikšti, kartu paklausysme,
Ką gera mums iš Krokuvos atneš
Tasai dvasiškis nedvasiškis.

VYTAUTAS

Jogailos bus jisai, be abejo, pasiūstas
Paliauboms padaryti ar kokioms deryboms.
Kadangi rasit bus kas slapta,
Ar neverčiau pats vienas, Jūsų Prakilnybe,
Jo teiksis išklaudyti? Jei reikės,
Paskui pakviesite mane.

VALENRODAS

Gerai! Gal aš paskui pakviesiu.

Vytautas išeina

Kaip atsimainė tas žmogus, anuomet išdidus!
Sunku pažinti: nusižeminęs, švelnus

---

⁶ *Vater unser* (vok.) – „Tėve mūsų“.

Ir kaip dar pataikauti moka!
Norėtų rasi užmigdyti mano atsargumą.
O ne! Manęs tu neapgausi,
Kaip Celnerį anuomet apgavai!..
Šnipais jį apstačiau: dabar, paukšteli,
Be mano tu žinios nė žingsnio!
Nepasiseks tau susiuostyt su Jogaila;
Turiu dabar sau talkininką prieš Jogailą,
Bet tau už talką nebedaug kas teks:
Vienų bus pažadų gana!
Apvilti ordiną mokėjai,
Mokėsme atsilyginti ir mes!..

ENRIKAS

Jėjęs su juokdariu

Garbė tau, didis ordino magistre!
Kurio darbai pasauly žinomi plačiai!

JUOKDARYS

Nors gal ne taip plačiai, kaip mano.

VALENRODAS

O tu čia kas per vienas?

JUOKDARYS

Aš didelis išminčius Plocko žemės,
Kursai patarimus slaptus dalykuos duoda,
Taip pat įsimylėjęs kaip ir mano viešpats.

ENRIKAS

Atsivežiau, kad Jūsų Prakilnybei,
Jei teiksitės, galėtų patarnauti.

JUOKDARYS

Taip, taip! aš čia su misija didžia:
Gudrybių pamokinti ordino valdovą!

VALENRODAS

Aš tavo išminties paskui pasiklausysiu.
Gestu parodo, kad juokdarys pasišalintų. Tasai bent kiek nueina į šalį, bet visko klausos
Ką gera, Plocko kunigaikšti, mums neši?

ENRIKAS

Neatnešiau aš nieko gero Jūsų Prakilnybei,
Tik pats norėčiau parsinešti gero.

VALENRODAS

Iš Krokuvos esi čionai atvykęs?

ENRIKAS

Ir taip, ir ne! Nors Krokuvoj buvau
Mokintis teologijos, bet ten dabar
Į Plocką žiūrima iš aukšto ir keistai.
Aš atvykau dabar tiesiog iš Plocko.

VALENRODAS

Kieno gi čia vardu esi atvykęs?
Su panieka
Ne nuo Jogailos kunigaikščio, ar karaliaus?
Net nežinau, kaip pats save dabar vadina

ENRIKAS

Nesiūstas niekieno, tik savo reikalais:
Aš atvykau malonės Jūsų melsti,
Užtart prieš Vytautą mane
Galingu savo žodžiu.

VALENRODAS

Užtart? Aš, rodos, ne tiktai užtart
Ir įsakyt galiu! Kame dalykas?

ENRIKAS

Tikra tiesa! Juk Plocko kunigaikščiai
Ne tiek gal Krokuvos, kiek ordino globoj,
Jo skolininkai amžini!

VALENRODAS

Tai kuo gi aš galiu padėti
Tam mano Plocko kunigaikščiui?

ENRIKAS

Aš, vergas Vytauto sesers Ringailės,
Norėčiau ją sau vesti žmona:
Be jos gyventi, jos užmiršti negaliu!

JUOKDARYS

Priėjęs
Taip pat kaip aš į Oną Vytautienę
Nuo mažo kojos piršto lig ausų
Įsimylėjęs irgi!

VALENRODAS

Gestu parodęs juokdariui, kad eity šalin
Ir sekas šįmet Vytautui vestuvės!
Ne per seniai išleido Nastę
Į Maskvą už Vosylius kunigaikščio;
O čia ir vėl piršlybos, ir vestuvės!
Į patį laiką ir pataikei, kunigaikšti!
Į pokylį, kurs rengiamas šiandieną.

ENRIKAS

Be Jūsų Prakilnybės pritarimo
Man pokyliu tas pokylis nebus:
Neduos tikros man laimės!

JUOKDARYS

Prisiartinęs

Man irgi, ordino Didybe!

VALENRODAS

Numojęs ranka juokdariui

Bet, kunigaikšti, aš girdėjau,
Kad Krokuvoj tapai dvasiškiu:
Ką Romos papa pasakys dėl tų piršlybų?

ENRIKAS

Ir čia kliūtis nėra: nuo Bonifaco papos
Pro bono publico⁷ aš dispensą gavau.

VALENRODAS

Nustebęs

Pro bono publico? O kas gi ta viešoji priežastis?

JUOKDARYS

Taip pat kaip aš į Oną Vytautienę!..

VALENRODAS

Nekantriai numojęs ranka

Galop tai Romos jau dalykas!..
Jei taip, per pokylį prie mano skobnio,
Manau, šiandien greta Ringailės atsisėsi
Kaip sužadėtinis; bet vis tik pakalbėk
Pirmiau su Vytautu ir su pačia Ringaile.

JUOKDARYS

Leisk man su Ona Vytautiene
Be Vytauto bent kiek pasikalbėti!

VALENRODAS

Išėjęs iš kantrybės

Tave aš liepsiu už ausų išmesti,

JUOKDARYS

Geriau aš savo kojomis išėsiu,
Tik leisk iš meilės man Onos kunigaikštienės
Kairiosios kojos mažą pirštą,
Pirštelį mažą pabučiuot bent kartą;
Paskui nors galvą kirsk!

---

⁷ *Pro bono publico* (lot.) – visuomenės gerovei.

VALENRODAS

Pradėjęs juoktis

Jau eik! Jei leis, bučiuok!

Bet vien tiktai pirštelį mažą!

Juokdarys patenkintas išeina

ENRIKAS

Galingos Jūsų Prakilnybės paramos

Dar kartą aš meldžiu neatsakyti.

VALENRODAS

Gerai! Paremsiu. Bet sakyk dabar,

Man mielas kunigaikšti,

Kas Krokuvoj girdėtis? Kaip dalykai?

ENRIKAS

Su jais mes, Plocko kunigaikščiai,

Nuo seno nekokie draugai:

Ir man nesinorėtų liežuvauti.

VALENRODAS

O kur dabar Jogaila sėdi?

ENRIKAS

Pasakė Jūsų Prakilnybė tikrą tiesą:

Jogaila Krokuvoj sau sėdi, sėdi soste su Jadvyga

Ir nieko veikt nenori ar nemoka;

O Lietuvoj Skirgaila girtuokliauja!..

Vienybė tokia su lietuviais

Jau Krokuvos Tarybai taip įgriso,

Kad, rodos, ieškoma ten kito sau valdovo!..

Gal malonėtų Jūsų Prakilnybė

Užtarti Plocko kunigaikščius:

Jie amžiais ordinui dėkingi būtų

Ir kaip globėjo nuolaidžiai klausytų.

VALENRODAS

Gerai! Aš Plocko kunigaikščius remsiu.

Paliesdamas Enriką per petį

Ir tu gal, kunigaikšti, su Ringaile

Sėdėsit Krokuvoj Jogailos soste!

Tiktai žiūrėk! Klausyk manęs!..

Dabar aš liepsiu Vytautą pakviesti;

Su juo ir su pačia Ringaile pakalbėk!

Paskui, jei reiks, ir aš galėsiu

Galingą savo žodį tarti ir užtarti.

Išeina

ENRIKAS

Vienas

Tiek laiko jos, meilutės,
Kaip saulės išsiilgęs nemačiau!
Stengiaus užmiršti! Veltui! Dieną naktį
Man nuolatos stovėjo akyse,
Kaip mielas ir užburtas sapnas!
Ir kaip pavasario jaunystės rytas!..
Dabar, kai po tiek laiko ji arti,
Kada tikiuos išvysti
Ją vėlei kaip anuomet,
Tarytum grįžti atgalios norėčiau:
Lyg baimė apima pusiaukely mane,
Kad mano karštas ir brangias svajones
Šalna užgavus nepakastų,
Žiaurus likimas vėlei nepajuoktų!..
Imdamas sau už galuos
Bet nelaimingas aš, visai bemaž užmiršęs,
Kad ne asmens tikslais – čionai pasiūstas atvykau:
Juk tik laimingai misiją išpildžius...
Tiktai tada, tada
Svajoti leista man ir savo laimę!
Dėl to tik ir Jadvyga, karalienė,
Man dispensą išgavo Romoj.

VYTAUTAS

Jėjęs

A, sveikas, mielas Plocko kunigaikšti!
Girdėjau: atvykai piršlybų dėlei.

ENRIKAS

Taip! Maloningas didis kunigaikšti!
Malonės melst ir pritarimo
Karščiausiems mano norams.

VYTAUTAS

Bet, kunigaikšti, rodos, užmiršai,
Kad ginklams skambant – ne vestuvių laikas!

ENRIKAS

Kodėl gi neužbaigt vestuvėmis ir patį karą?

VYTAUTAS

Galbūt! Bet tai įvykti gali
Ne taip jau greitai, kaip norėtum:
Paimsme Kauną; dar palieka Vilnius!..
Energingai

Bet vis tik mes galop turėsime laimėti!
Kardu priversime Jogailą

Su mums skaitytis.

ENRIKAS

Bet kam kardu? Nejau kitu keliu... ir be kryžiuočių
Negalima kaip broliams susitarti?

VYTAUTAS

Tai ką? Kad aš Jogailai
Už jo visas skriaudas ir vylius
Pratiesčiau pirmas ranką?
Malonės meldamas? O ne!
To niekadosis nebus, iki aš kardą
Pajėgiu rankose valdyti!

ENRIKAS

O jei taikos ieškotų pats Jogaila,
Supratęs savo klaidą?

VYTAUTAS

O ne! Ant to Jogaila neis gera valia,
Tik priverstas! Kai Lenkų sostas
Pradės patsai jam slysti iš po kojų,
Kai Lenkams mano karai įkyrės...
Dar ir tada mėgins mane apvilti.

ENRIKAS

Bet jei gera valia tikrai taikos ieškotų,
Nejaugi kunigaikštis jį atstumtum?

VYTAUTAS

O kur garantija, kad vėlei neapvils?

ENRIKAS

O jei garantijų patenkinamai duotų?

VYTAUTAS

Giliau pažiūrėjęs į Enriką
Tu, kunigaikšti, kažin ką slepi:
Ne tiek piršlyboms, kiek deryboms,
Matau, atvykęs būsi!

ENRIKAS

Jei be taikos – negalimos vestuvės,
Tai gal ir taip!

Pauzė

Nejaugi, maloningas kunigaikšti,
Taikos su broliu nenorėtumei tikrai,
Nors jis ir daug kuo būtų kaltas?
Nejau bendrauti su kryžiuočiais taip jau gera?

VYTAUTAS

Sarkastiškai

Taip gera? O labai! Aršiausiam priešui
Su noru tą bendravimą užleisčiau!
Bet jei kitos nebėra išeities!..

ENRIKAS

O jeigu atsirastų, maloningas kunigaikšti?

VYTAUTAS

Tu, kunigaikšti, kažką iš tiesų slepi!
Sakyk! Aš pasirengęs net Jogailai
Paduoti ranką ir užmiršti viską,
Jei be garbės galėsiu įžeidimo.
Gana ir man jau įkyrėjo, ir šeimynai mano
Po svetima pastoge begyventi.

ENRIKAS

Jei taip, tai sveikas, didis kunigaikšti,
Lietuvių ir Gudų valdove Vilniuj!

VYTAUTAS

Nustebęs ilgai nieko nesako
Ar sapnas?.. Ką tai reiškia?

ENRIKAS

Entuziastiškai

Tai reiškia, kad Jogaila su Jadvyga
Jau laukia Lydoj Jūsų Didenybės.
Už Neries viskas jau paruošta.
Kad jums pabėgus su visa šeimyna.
Ten, Lydoj, ranką viens kitam padavę,
Paskui visi nuvyksite į Vilnių;
O katedros bažnyčioj vyskupas uždės
Tau, kunigaikšti, ant galvos vainiką
Didžiųjų Vilniaus kunigaikščių pranokėjų!
Ir visą Lietuvą tada valdyt paims
Nuo Baltijos lig pat Juodųjų marių!
Ir nuo tavęs jau, kunigaikšti, priklausys,
Ją padaryt garsia, didžia, galinga!..

VYTAUTAS

Patylėjęs

Gražus tai sapnas! Jį ne kartą sapnavau!
Bet dar ligšiol tik sapnas!..
Kame garantija, kad Lydoje mane
Tas pats kaip Krėvėje anuomet
Likimas nesutiks?

ENRIKAS

Garantija šitai!

Paduoda iš anties sulankstytą dokumentą

VYTAUTAS

Jį atskleidęs

Tai parašai ne tik Jogailos ir jo brolių,

Susigraudinęs

Bet irgi mano... taip... tikrai motutės mano,

Birutės ženklas, jos ranka padėtas!..

Pabučiavęs parašą

Dabar tikiu!.. Ir pokylio nelaukę,

Šiandieną... Ne! tuojau slapta visi

Keliaujame į Lydą! Taip! Tuojau!

ENRIKAS

Bet aš čia atvykau piršlybų reikalais

Ne vien tik priedangai, kad tokiu būdu

Kryžiuočių užmigdyti atsargumą!

Leisk, maloningas Vilniaus kunigaikšti,

Ir man šiandieną būt laimingam!

Juk sąlygos Ringailės, man anuomet pastatytos,

Jau taip, kaip išsipildė.

VYTAUTAS

Nekantraudamas

Gerai, gerai, man mielas žente!

Mes vykstame tuojau visi į Vilnių

Ir ten pakelsme vestuves, net skobniai lūš!..

Tik susimildami, greičiau kelionėn!

Kas sykį nutarta rimtai,

Privalo būti vykdoma tuojau!

Taip nepastovi laimės šypsena:

Naudokis ja akimirksny, nemąstęs.

ENRIKAS

Gerai! Aš pasirengęs nors tuojau kelionėn;

O juokdarys, draug su manim atvykęs,

Prirengt ir moteris kelionei jau turėjo,

Galėsme vykti su visa šeimyna.

VYTAUTAS

Imdamas sau už galvos

Bet ką aš, nelaimingas,

Visai buvau užmiršęs!

Juk Karaliaučiuje kryžiuočių tarpe

Palieka mano nekalti sūneliai,

Kuriuos marčelga Rabe saugoja kaip akį!

Ir man pabėgus nužudys iš keršto!

O nelaimingas aš kaip vergas, surištas retežiais

Kurių sutraukyt nepajėgsiu, negaliu.
O nelaimingas, nelaimingas aš!
Prakeikta velniška žalčių gudrybė,
Taip surakinus mano valią!
Nei man čia amžinai vergaut kryžiuočiams,
Išsižadėjus savo krašto, Lietuvos!
Nei man palikti nekaltų vaikelių!..
O nelaimingas aš, kryžiuočių vergas!

Ilgesnė pauzė

ENRIKAS

Bet ką begelbės aimanavus?
Geriau šaltai tik, kunigaikšti, pagalvok!
Mažu gal atsirastų išeitis?
Gal aš ar mano juokdarys
Galėtų ką padėti?

Vytautas ilgai, nervingai vaikščioja

ENRIKAS

Sau

Nejaugi ir dabar žiaurus likimas
Manęs iš savo rankų nepaleistų?
O taip buvau jau tikras savo laimės!

VYTAUTAS

Galop sustojęs

Taip!.. Gal... Mėginsime!..
Žinau, ką padarysiu.

Įeina Ona Vytautienė, Ringailė, juokdarys

ONA

Sveikindamasi

Taip nesimatėme seniai! Vos iš kelionės,
O štai mus juokdarys naujai kelionei rengia.

RINGAILĖ

Maloniai Enrikui

A, sveikas Plocko kunigaikšti,
Nežmiršai dar mūsų!

ENRIKAS

Kaip? aš užmirščiau? Ne, kunigaikštyte!
O kas gi, ar ne tavo man brangus asmuo
Čia atvedė mane į vokiečių nasrus
Ir liepė sąmoningai juos apgaudinėti.
Kur žėdnas, o netikras žingsnis
Kankynėmis man gresia, mirtimi!..

Ir štai dabar tik iš kelionės,
Dar atsikvėpt neatsikvėpęs, bėgu čia
Brangiausio savo turto paieškoti!

RINGAILĖ

O koks tu geras, mielas kunigaikšti,
Čionai atvykęs mus išgelbėti iš vokiečių vergijos!

VYTAUTAS

Nekantraudamas, nervingai į moteris
Štai pakalbėkite su Plocko kunigaikščiu!
O man dar reikia pasirūpinti svarbiais dalykais,
Aš greit sugrįšiu. Būkit pasirengusios kelionei!

ONA

O kaipgi su vaikeliais mūsų bus?

VYTAUTAS

Žinau, žinau! Aš viską apgalvoju!
Einu tuojau įvykdyti planą.
Tik susimildamos negaiškite ilgai!

Išeina Vytautas

JUOKDARYS

Man irgi nėra laiko begaištuoti:
Padėti reikia Valenrodui
Surengti garsią puotą,
O jo sargybinius kareivius taip prijuokint,
Kad tris dienas bečiaudėtų.

Išeina

RINGAILĖ

Enrikui nedrąsiai
Aš tau buvau anuomet, kunigaikšti mielas,
Kalta ir negera!.. Nors man širdis
Ir tuomet plakė kaip dabar!..
Tu mus atvykai atvaduoti iš vergijos!
Tu mano broliui gražini tėvynę,
Tiek kliūčių ir pavojų nugalėjęs!..
Koksai tikrai tu geras!
Ir kuo aš tau atsilyginsiu kada?

ONA

Tikrai tiek, mielas kunigaikšti,
Pasišventei dėl mūsų!..
Dabar Ringailė – tavo!

RINGAILĖ

Bet tu, mielas, kunigaikšti,
Lyg ko nuliūdęs... tyli!
Ar kas gal atsitiko?
Sakyk, brangusis!

ENRIKAS

Tu tik viena, brangiausioji saulute,
Ir mano džiaugsmas, ir mano nuliūdimas!..
Tiek kartų aš buvau
Tavęs, saulute, taip arti:
Dangus širdy man švietė,
Giedojo giesmes, –
O vis žiaurus likimas,
Kliūtis beširdė,
Žiūrėk, vėl mudu skyrė,
Tarytum prakeikimas koks!..
Ir kai šiandieną aš vėl taip arti,
Taip vėl arti manosios laimės,
Baisu man, kad ta laimė
Vėl nepabėgtų kaip šešėlis!
Kad vėl manęs ji neapviltų.

RINGAILĖ

Glausdamasi prie Enriko
Ne, ne! Dabar, brangusis,
Aš tavo! Niekas nebeperskirs mūsų!..
Bet vis tik bėkime greičiau Iš čia! Iš tos vergijos!

ONA

Bet kaip su mūsų bus vaikeliais?
Taip neramu širdy! tarytum kokia šmėkla
Man stovi akyse! Ir slėgte slegia!..

Ona ir Ringailė, ir Enrikas išeina. Iš kitos pusės susimąstęs įeina Vytautas

VYTAUTAS

Įėjęs
Visa man atsidavęs širdimi,
Jisai geriausias mano tarnas-draugas!
Ar slegia sielą rūpesniai,
Ar širdį sopa,
Karšta užuojauta ir meilės žodžiais
Kaip balzamu jisai ramina
Taip man suvargusios sielos žaizdas!
Gilaus tikėjimo žmogus ir Dievą mylįs,
Kuriuo tikrai galiu pasitikėti visada!

ZONENBERGAS

Įėjęs
Šaukei mane valdove!

VYTAUTAS

Taip! aš šaukiau!

Esi labai, labai man reikalingas.

Abudu valandėlę tyli

VYTAUTAS

Liūdnai

Visiem šiandieną linksma: tokio garbės stalo,

Kaip gyvas, niekas nėra matęs!..

O man taip liūdna!

ZONENBERGAS

Gailiesi, kunigaikšti, kad iš Kauno

Ryto poryt beliks griuvėsiai?

VYTAUTAS

Ne! atstatytas neužilgo Kaunas

Bus dar puikesnis!..

Sakyk man, mano mielas,

Esi tu vedęs? ar turi vaikų?

ZONENBERGAS

Kaip? aš, kryžiuotis ir vienuolis,

Padaręs apžadus vienam tarnauti Dievui

Ir širdyje nešiot Marijos vardą!

VYTAUTAS

A! taip! Buvau užmiršęs!

Tai tu ir nesuprasi, neatjausi

Tėvų širdies!

ZONENBERGAS

Kas turi širdį, tas supranta širdį ir kitų.

VYTAUTAS

Brangusis mano Zonenberge!

Aš taip vaikelių pasiilgau!

Taip juos norėčiau pamatyti...

ZONENBERGAS

Norėtumei juos pamatyti čia?

Aš viską, kunigaikšti, padarysiu,

Tiktai patark, kas reikia padaryti.

VYTAUTAS

Bet juos, marčelgai Rabei čia atvykus,

Ten Karaliaučiuje tarnai kaip akį sergsti!..

Juk čia į pokylį marčelga būtų juos

Galėjęs atsivežti!.. Motinai ir man

Bent kiek padaręs būtų malonumo!

ZONENBERGAS

Aš viską, kunigaikšti, padarysiu;
Tik liepk, kas reikia padaryti,
Nors reiktų net išvogti
Ir čia slapta juos atgabenti.

VYTAUTAS

Jį pabučiavęs

Aš tau tikiu!.. Bet tėvo baimė dėl vaikų
Man širdį nerimu kratyte krato!..
Brangusis, klaupkis!..
Klaupias Zonenbergas
Rankos dešinės
Aukštyn ištiesk du pirštu!
Zonenbergas tai daro
Prisiek, kad viskas paslapyt paliks!

ZONENBERGAS

Prisiekiu taip, kaip sielą noriu išganyti.

VYTAUTAS

Bučiuok ir kardo rankenos
Čia šventą kryžių.
Zonenbergas bučiuoja
Dabar šventai tikiu jau: kelkis ir klausyk!
Iš čia tuojau, net pokylio nelaukęs,
Greituosius mano žirgus pasikinkęs,
Nuvyk į Karaliaučių ir iš ten nakčia
(Tau kaip saviškiui bus lengviau prieiti),
Paėmęs vaikučius, į Palangą atvežki
Pas Vidmantus, man giminaičius!..
Ten neužilgo aš ir motina nuvyksme
Jų pamatyti, pasidžiaugti, taip seniai nematę!

ZONENBERGAS

Gerai! Taip man padėki, Dieve!

VYTAUTAS

Zonenbergui išėinant

Aš neužmiršiu niekadės tavęs
Ir sulig nuopelnų mokėsiu atsilyginti!
Vienas
Taip! jis išpildys mano valią!
Tikiu šventai! Žmogus tai sąžiningas!
Prisiekė!.. Vis tik nerimas mane
Kratyte krato! Zonenberge, Zonenberge!
Atmink, kad amžiai tavo vardo neužmirš:
Vadins tave ar Šunberniu, ar Zonenbergu.

Vytautas išeina. Iš kitos pusės tuojau grįžta Zonenbergas

ZONENBERGAS

Jau kunigaikščio nėra! Dar buvau norėjęs
Paklausti... Na, tiek to!
Taip! aš išvogsiu vaikelius!.. prisiekiau!
Prisiekiau kunigaikščiui, kurs man visad geras!
Galop ir kas čia gali būti pikta
Vaikus gražint tėvams,
Kurie taip išsiilgę, jų seniai nematę!..

VALENRODAS

Įėjęs

Kur Vytautas? Stalan jau laikas sėsti.

ZONENBERGAS

Ne per seniai aš, Jūsų Prakilnybe,
Kaip tik čionai mačiau jį ir kalbėjau;
Į pokylį jis rengės susimąstęs.

VALENRODAS

Kodėl vis susimąstęs?
Kaip tik turėtų būti linksmas.
Į pokylį pakviesta jo žmona,
Sesuo, net jos jaunikis, Plocko kunigaikštis!
O jis tikrai vis kažko susimąstęs.

MARČELGA RABE

Įėjęs

Jau būtų viskas, Jūsų Prakilnybe,
Tvarkoj, ir pokylį galėtumėm pradėti;
Tiktai, nelaimei, grafas Ruprechtas iš Šekendorfo
Su Anglijos milordu Persiu
Taip susiginčijo dėl vietų,
Kad šis ne tik puotoj sėdėti atsisakė,
Bet ir nuo Kauno pasitraukti pasiryžo.
Be jo vargiai ir Kauną bepaimsme.

VALENRODAS

Tik to dar trūko mano iškilmingai puotai!
Pakvieskit Vytautą, gal jis, kaip svetimtautis,
Mokės bešaliai juos sutaikint.

MARČELGA RABE

Dabar pats Plocko juokdarys
Daugiausia kreipia į save
Visos kariuomenės atidą savo šposais;
O Vytauto kažin kaip nesimato;
Net jo žmonos, nei giminaičių;

Tarytum pokylio visi jie vengtų susitarę!

ZONENBERGAS

Nekantraudamas

Atleiski, Jūsų Prakilnybe,
Mane su asmeniniais reikalais.

VALENRODAS

Dar pasilik: šį tą turiu tau įsakyti.

PERSIS

Įpuolęs

Jei taip jūs gerbiate čia svetimtaučius
Ir ant kiekvieno žingsnio
Juos žeminat ir užgauliojat,
Kaip skundės guosdamasis
Man Vytautas patsai ne kartą,
Nuo jūsų taip pabėgs visi svečiai,
Kaip Vytautas pabėgo.

VISI

Labai nustebę

Kaip, Vytautas pabėgo?

PERSIS

Taip! Vytautas pabėgo su visa šeimyna,
Laivu per Nerį persikėlęs neseniai!
O jo visi žemaičiai talkininkai
Su Kauno įgula susitarė;
Dabar jau Kauno nepaimstel!
Aš irgi jau daugiau ne jūsų tarnas.

Išeina

VALENRODAS

Greičiausiai vytis ir, sugavus apgaviką,
Pakarti ant pirmos šakos.

MARČELGA

Taip, vytis!.. Mat sugausi paukštį,
Paleidęs iš nagų miške.

VALENRODAS

Ir vėl jis ordiną apgavo!
Apgavo antrą kartą!
Apgavo, nors šnipais apstatęs,
Jį sergėjau aš dieną naktį!
Mane apgavo, Valenrodą!
O aš net jam atkeršyt negaliu!
Tiktai bejėgiai kumštimi grasinti

Ir pirštus be vilties sau griaužti,
Apgautas ir apjuoktas negarbingai!..
Staigiai į Zonenbergą kreipdamasis
O apie ką tu su juo kalbėjai?

ZONENBERGAS

Klaupdamas prieš Valenrodą
Atleiski, Jūsų šventenybe,
Aš kaltas! Nemaniau, kad jis išdrįstų
Taip šventą ordiną apgauti!
Aš jam prisiekiau!.. ir dabar nebežinau,
Kas man daryti nelaimingam!

VALENRODAS

Ką? Šunberni, tu jam prisiekei?

ZONENBERGAS

Taip! Nelaimingas aš, prisiekiau!..
Kas man daryti?

MARČELGA

Jei būtumei prieš ordiną ir ką prisiekęs,
Vis tiek! Tai būtų šventvagystė –
Tos priesaikos laikytis.

VALENRODAS

Sakyk greičiau, ką jam prisiekei!
O ne, arkliais sutraukyt liepsiu.

ZONENBERGAS

Drebėdamas
Aš jam buvau prisiekęs
Iš Karaliaučiaus jo išvogti vaikelius:
Jis jų taip išsiilgęs!
Taip rūpinos, taip nerimavo!

VALENRODAS

Cha cha cha! Dabar jisai
Ir pats raitysis skausmuose bejėgis,
Ir lig gyvos galvos manęs nebeužmirš!
Cha cha cha!

Zonenbergui

Prisiekei vykt į Karaliaučių,
Tuoju ir vyksi! ir tenai
Prakeiktą apgaviko sėklą
Patsai nunuodysi sava ranka!

Marčelgai

Marčelga prižiūrės, kad visa tai įvyktų
Rytoj lig sutemos!
Jei sudrebės tau, Šunberniui, ranka,

Atmink, geriau tu būtumei negimęs!..
Tuoju kelionėn negaišavę!

Abudu išeina

VALENRODAS

Vienas

Cha cha cha!

Gana ir to man pokylio šiandieną!

O dėiukis, dėiukis, man iš rankų

Išmušęs kardą ir niekais pavertęs

Aukštus sumanymus, plačias svajones,

Kurios taip buvo arti, arti!

Tu apjuokei mane, o dėiukis, dėiukis!

Bet irgi tu raitysies skausmuose bejėgis

Ir lig gyvos galvos mane minėsi!

O kad daugiau net neturėtumei sūnų!

Ir nepaliktum Lietuvai nei įpėdinio verto!..

O tuomet net iš karsto... griaučių šypsena

Aš prasijuoksiu: cha cha cha!

Galas

Maironis, *Raštai*, t. 3: pirmoji knyga, parengė Irena Slavinskaitė, Vilnius: Vaga, 1988, p. 193–308.